

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Sirpa Heinonen
Sirpa Varis

LAPSEN OSAAMINEN JA VAHVUUDET NÄKYVÄKSI
POSITIIVISEN CV:N AVULLA – TIETOPAKETTI
VARHAISKASVATTAJILLE

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2020

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2020
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä(t)
Sirpa Heinonen
Sirpa Varis

Nimeke
Lapsen osaaminen ja vahvuudet näkyväksi positiivisen CV:n avulla – Tietopaketti varhaiskasvattajille

Toimeksiantaja Joensuun kaupungin varhaiskasvatus, Tuulikanteleen päiväkoti

Tiivistelmä
Tämä toiminnallinen opinnäytetyö käsittelee positiivisen pedagogiikan ja pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmiä sekä positiivista CV:tä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli teoriatiedon avulla vahvistaa varhaiskasvatushenkilöstön myönteistä ajattelutapaa ja herkkyyttä lapsen vahvuuksien huomaamiseen. Toiminnallisen osion tavoitteena oli koota tiivis ja informatiivinen teoriaan pohjautuva tietopaketti varhaiskasvattajille. Työhön kuului myös positiivisen CV:n täyttämisen tueksi suunnitella henkilöstön ja huoltajien käyttöön tiedonkeruulomakkeet, joiden tarkoituksena oli kiinnittää huomiota lapsen osaamiseen ja luontevahvuuksiin sekä kiinnostuksen kohteisiin.

Opinnäytetyön tietoperusta sisältää keskeisten käsitteiden määrittelyn, työmenetelmien lähtökohtia sekä varhaiskasvattajan tehtäviä työmenetelmän toteuttajana käytännön työssä. Opinnäytetyön keskeisenä tiedonhankintamenetelmänä oli alan kotimaiseen kirjallisuuteen perehtyminen sekä muistiinpanojen tekeminen. Arviointimenetelmänä käytettiin Learning Cafe -menetelmää palautteen saamiseksi kohderyhmältä.

Tuotos vastasi toimeksiantajan tarpeeseen hyvin. Keskeiset asiat esitettiin riittävässä laajuudessa, informatiivisesti ja ymmärrettävästi. Toimeksiantajan mukaan tuotos on hyödynnettävissä koko yksikön henkilöstön käyttöön sekä uuden henkilöstön perehdyttämiseen.

Kieli
Suomi

Sivuja 45
Liitteet 1
Liitesivumäärä 1

Asiasanat
Varhaiskasvatus, positiivinen pedagogiikka, luontevahvuudet, pedagoginen dokumentointi, positiivinen CV

THESIS
April 2020
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Authors
Sirpa Heinonen
Sirpa Varis

Title
Skills and Strengths of the child visible with the help of positive CV – The information pack for early childhood educators

Commissioned by Town of Joensuu, Early Childhood Education, Tuulikantele nursery

Abstract
This functional thesis deals with methods of positive pedagogy, pedagogical documentation and positive CV. The purpose of this thesis was through the theory of knowledge to strengthen positive thinking of educators and sensitivity to notice strengths of the child. The aim of the functional part was to compile a compact and informative information pack based on theory for early childhood educators. The product included reporting forms for parents and educators for to support positive CV. The purpose of the reporting forms was to notice especially the skills, strengths and objects of interest of the child.

The knowledge-based section of this thesis contains essential ideas of the methods, starting points of the working methods and the role of educators to implement these working methods in their practical work. The essential data acquisition method used in this thesis was a Finnish literature search of the early childhood. Notes were made to summarize the main findings. The assessment method implemented for this thesis was used a Learning café to obtain feedback from the early childhood education staff.

The product responded to the demand of the client. The essential information and findings were presented extensively and clearly so that they were easy to read. According to the client the product can be developed to use the whole personnel and to orient the new employees.

Language
Finnish

Pages 45
Appendices 1
Pages of Appendices 1

Keywords
early childhood education, positive pedagogy, strengths, pedagogical documentation, positive CV

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatus	6
2.1	Varhaiskasvatus ja pedagoginen toiminta	6
2.2	Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat	7
2.3	Osallisuus ja lapsilähtöisyys	9
3	Positiivinen pedagogiikka.....	11
3.1	Lähtökohtia positiiviseen pedagogiikkaan.....	11
3.2	Varhaiskasvattaja positiivisen pedagogiikan toteuttajana	12
3.3	Luonteenvahvuudet ja niiden luokittelu	13
4	Pedagoginen dokumentointi	16
4.1	Lähtökohtia pedagogiseen dokumentointiin.....	16
4.2	Varhaiskasvattaja pedagogisen dokumentoinnin toteuttajana	17
4.3	Positiivinen CV dokumenttina	19
5	Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt	20
6	Opinnäytetyön lähtökohdat ja tehtävät.....	22
7	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	23
7.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	23
7.2	Osallistamisen menetelmät.....	24
7.3	Tiedonhankinnan menetelmät.....	25
7.4	Opinnäytetyötä ohjaava prosessi.....	26
7.5	Arvioinnin menetelmät	27
8	Opinnäytetyön prosessi	28
8.1	Aloitusvaihe	28
8.2	Suunnitteluvaihe	29
8.3	Toteutusvaihe	30
8.4	Arviointi- ja viimeistelyvaihe	32
9	Tietopaketti	33
10	Pohdinta.....	36
10.1	Johtopäätökset	36
10.2	Opinnäytetyön arviointi	38
10.3	Ammatillinen kasvu	41
10.4	Eettisyys ja luotettavuus	41
10.5	Kehittämisideat ja jatkotutkimus.....	43

Liite

Liite 1 Palautekyselylomake varhaiskasvatushenkilöstölle

1 Johdanto

Keskittyminen hyvään edistää oppimiselle myönteistä ilmapiiriä (Vuorinen 2020b). Positiivisen pedagogiikan toimintaperiaatteita soveltamalla voidaan vaikuttaa myönteisen toimintakulttuurin syntymiseen (Kumpulainen, Mikkola, Rajala, Hilppö & Lipponen 2015, 228) sekä hyvinvoinnin edistämiseen (Leskisenoja 2019, 41). Positiivinen pedagogiikka on Leskisenojan (2019, 43) mukaan hyvään keskittymistä, ja tavoitteena on auttaa lasta tunnistamaan omat kykynsä ja vahvuutensa (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 10). Jokaisella lapsella on erilaisia vahvuuksia ja osaamista, jotka ansaitsevat tulla nähdyksi (Vuorinen 2020a). Pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmää käyttämällä lapsen osaaminen ja vahvuudet voidaan saada näkyviksi (Opetushallitus 2018, 37) ja dokumentoida ne positiiviseen CV:hen.

Tuulikanteleen päiväkodissa oltiin ottamassa käyttöön positiivista CV:tä keväällä 2019. Varhaiskasvatushenkilöstö tarvitsi teoriaan perustuvaa tietoa eri menetelmistä positiivisen CV:n laatimisen tueksi. Tehtävänäimme oli koota henkilöstölle teoriatietoon pohjaava selkeä, tiivis ja informatiivinen tietopaketti, jonka tarkoituksena oli vahvistaa henkilöstön myönteistä ajattelutapaa ja herkkyyttä huomata vahvuuksia. Opinnäytetyö sisältää raportin sekä tuotoksen eli tuotoksen, joka on tietopaketti varhaiskasvattajille.

Opinnäytetyön alussa esitetään teoreettinen viitekehys, joka sisältää teoriaa varhaiskasvatuksesta, positiivisen pedagogiikan toimintavasta, pedagogisen dokumentoinnin menetelmästä ja positiivisesta CV:stä. Seuraavaksi kerrotaan aikaisemmista tutkimuksista ja opinnäytetöistä. Tämän jälkeen esitetään opinnäytetyön lähtökohdat, menetelmälliset valinnat ja opinnäytetyöprosessin kulku. Tuotoksen esittelyn jälkeen pohdinnassa selvitetään opinnäytetyön johtopäätöksiä, arvioidaan opinnäytetyön sisältöä, pohditaan ammatillista kasvua sekä opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta. Lopuksi esitään työn jatkotutkimus- ja kehittämisideoita lyhyesti.

2 Varhaiskasvatus

2.1 Varhaiskasvatus ja pedagoginen toiminta

Varhaiskasvatuslain (540/2018) määritelmän mukaan varhaiskasvatus on suunnitelmallisen ja tavoitteellisen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen sisältämä kokonaisuus. Painotus on pedagogiikassa. (540/2018, 2 §.) Varhaiskasvatuslaki (540/2018) määrittää lapsen oikeuden varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus luetaan osaksi koulujärjestelmää ja on erittäin merkityksellinen vaihe lapsen kasvun ja oppimisen kannalta, sillä varhaiskasvatuksessa luodaan perusteet elinikäiselle oppimiselle. (Opetushallitus 2018, 7, 19.) Varhaiskasvatus mahdollistaa myös huoltajien osallistumisen työelämään tai opintoihin sekä tukee huoltajien kasvatustyötä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on lasten kasvun, kehityksen, tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Varhaiskasvatuksessa omaksutut taidot ja tiedot tukevat lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. (Opetushallitus 2018, 14.)

Varhaiskasvatus tapahtuu henkilöstön, lasten sekä ympäristön keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Henkilöstö luo lasten kanssa luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen. Varhaiskasvatuksessa pedagogisen toiminnan tavoitteena on lasten hyvinvoinnin, laaja-alaisen osaamisen sekä oppimisen edistäminen. Lasten omaehtoinen, lasten ja varhaiskasvattajien yhteistyössä ideoitu, ja varhaiskasvattajien suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan. Työtapojen valinnassa on huomioitava varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet, lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Lapsille luontaisia oppimisen tapoja ovat toiminnalliset, luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat, kuten leikki, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen ilmaisu. (Opetushallitus 2018, 19, 22, 36, 38.)

Pedagogisen toiminnan lähtökohtana ovat lapsen mielenkiinnon kohteet, kysymykset, tarpeet sekä oppimisen alueet. Oppimisen alueita ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Nämä viisi oppimisen aluetta kuvaavat

toiminnan keskeisimpiä tavoitteita ja sisältöjä. Niiden tehtävänä on ohjata henkilöstöä monipuolisen sekä eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa yhteistyössä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus monipuolisiin kokemuksiin oppimisen eri alueista. Pedagogisen toiminnan suunnittelua ohjaa myös laaja-alaisen osaamisen tavoitteet, joita ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan varhaiskasvatuksessa ja osaaminen kehittyy läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen tukee lapsen kasvua yksilönä sekä yhteisönsä jäsenenä. (Opetushallitus 2018, 23-24, 37, 40.)

Heleniuksen & Lummelahden (2018, 25) mukaan varhaiskasvatushenkilöstön tehtävänä on toteuttaa laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden vaatimukset päivähoidon suunnittelussa ja päivittäisissä toiminnoissa. Henkilöstön tehtävänä on myös varmistaa, että toteutettu pedagoginen toiminta on laadukasta, lasten kehitystä sekä oppimista edistävää. Pedagoginen toiminta edellyttääkin henkilöstöltä suunnitelmallista dokumentointia, arviointia ja kehittämistä. (Opetushallitus 2018, 36-37, 40.) Henkilöstön tulee mahdollistaa myös lasten sekä huoltajien osallistuminen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin (Helenius & Lummelahti 2018, 25). Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on sekä huoltajien että varhaiskasvattajien yhteinen sitoutuminen lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Säännöllinen yhteistyö luo myös lasten elämään jatkuvuutta ja turvallisuuden tunteen. (Opetushallitus 2018, 19, 34.)

2.2 Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat

Varhaiskasvatuslain (540/2018, 21 §) mukaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritetään varhaiskasvatuksen toteuttamiseen liittyvistä keskeisimmistä asiasisällöistä, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä, varhaiskasvatusta järjestävän tahon ja huoltajien välisestä yhteistyöstä sekä moniammatillisesta yhteistyöstä. Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) säädetään varhaiskasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet, joiden tehtävänä on ohjata niin

perusteiden kuin paikallisen sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, toteuttamista ja arviointia. Kolmitasoinen varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus muodostuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tukee ja ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä. Tarkoituksena on laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteuttaminen valtakunnallisesti. (Opetushallitus 2018, 7.)

Varhaiskasvatustalain (540/2018, 22 §) mukaan varhaiskasvatusta järjestävä kunta tai yksityinen palveluntuottaja, laativat varhaiskasvatussuunnitelmansa perusteina ne Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan paikalliset erityispiirteet, pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevat arviointi- ja kehittämistyön tulokset (Opetushallitus 2018, 8). Jokaiselle varhaiskasvatuksessa aloittavalle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä varhaiskasvattajien ja huoltajien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana on lapsen etu. Suunnitelmaa laadittaessa on otettava huomioon lapsen mielipide. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen kehitykseen, hyvinvointiin ja oppimiseen liittyvät tavoitteet ja tarvittavat toimenpiteet. (Varhaiskasvatustalain 540/2018, 23 §.) Varhaiskasvatussuunnitelmaan kuvataan myös lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja yksilölliset tarpeet. Suunnitelmaa laadittaessa hyödynnetään pedagogista dokumentointia. (Opetushallitus 2018, 10.)

Varhaiskasvatustalain (540/2018, 24 §) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida säännöllisesti varhaiskasvatusta edistääkseen lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Järjestävän tahon tehtävänä on seurata ja arvioida varhaiskasvatussuunnitelmia varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen takia. Arviointi tukee osaltaan lapsen hyvinvointia sekä oppimista. (Opetushallitus 2018, 61-62.) Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista sekä tarkoituksenmukaisuutta on varhaiskasvatustalain (540/2018, 23 §) mukaan arvioida, ja suunnitelmaa tarkistettava tarvittaessa tai vähintään kerran vuodessa. Varhaiskasvatussuunnitelman arviointi tehdään myös ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Varhaiskasvattajat, huoltajat sekä lapsi pohtivat

omalta osaltaan suunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja sopimusten toteutumisesta. Keskeistä on myös henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi kehitettäessä varhaiskasvatuksen laatua. Arviointi voi kohdistua esimerkiksi henkilöstön ja lasten keskinäiseen vaikutukseen, ryhmän ilmapiiriin, pedagogisiin työtapoihin tai toiminnan sisältöön. (Opetushallitus 2018, 62.)

Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan arviointiin edistää osallisuutta. Osallisuuden kautta lapselle muodostuu myös ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista ja vastuusta sekä valintojensa seurauksista. (Opetushallitus 2018, 30.) Lapsen kokemusmaailman tunnistaminen, dokumentointi sekä yhteinen merkityksenanto muodostavat perustan lasten osallisuudelle ja ovat siten keskeisiä oppimisen ja hyvinvoinnin voimavaroja (Kumpulainen ym. 2015, 225).

2.3 Osallisuus ja lapsilähtöisyys

Osallisuudella tarkoitetaan vapaaehtoisuuteen, aitoon dialogisuuteen ja tasavertaiseen suhteeseen perustuvaa toimintaa, jossa ihminen tulee kuulluksi ja voi vaikuttaa häntä koskeviin asioihin (Turja 2017, 44-45). Lapsen osallisuuden vahvistamisessa olennaista on lapsen sensitiivinen kohtaaminen, myönteinen kokemus nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta. Osallisuutta lisää myös lapsen sekä huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin. Varhaiskasvatuksessa osallisuutta tulee edistää kaikessa toiminnassa osallisuutta edistäviä toimintatapoja tietoisesti kehittämällä. (Opetushallitus 2018, 30.)

Lapsille tulee antaa mahdollisuus osallisuuteen toimintaprosessin kaikissa vaiheissa, kuten ideoinnissa, suunnittelussa, päätöksenteossa, toiminnassa ja arvioinnissa. Lapsen osallisuuden lähtökohtana on luottamus itseän ja muihin. Avainasemassa lapsen osallisuuden vahvistamisessa on varhaiskasvattajan kyky lapsen herkkään havainnointiin. Kasvattajan tehtävänä on turvallisuuden tunteen luominen ja rohkaiseminen, jotta lapsi uskaltaa ilmaista itseään ja tulla mukaan toimintaan. Kasvattajan tulee myös joustaa omien suunnitelmien suhteen sekä olla valmis toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen lasten kanssa. Osallisuuden toteutuminen edellyttää myös yhteistä kieltä ja keinoja kommunikoida, jotta lapsi voi osallistua keskusteluihin ja saada tietoa. Lasten tulee saada riittävästi tietoa

toiminnan tavoitteista, omasta roolistaan, käytettävissä olevista välineistä ja materiaaleista ja toimintamahdollisuuksista, muutoin lapsen on vaikea esittää ideoita toiminnasta tai vaikuttaa suunnitteluun ja päätöksiin. Varhaiskasvattajan tehtävänä on huomioida lasten erilaiset lähtökohdat ja toiminnallaan pyrkiä edistämään kaikkien osallisuutta. (Turja 2017, 48-50.) Osallisuutta tukemalla varhaiskasvattaja laajentaa ja tunnistaa lapsen taitoalueita sekä kiinnostuksen kohteita (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 25).

Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan oppimis- ja opettamisprosessia, joka pohjautuu lapsen omaan kulttuuriin, kokemuksiin sekä toimintaan. Tällöin lapsen yhteiskunnalliset ja kulttuuriset lähtökohdat toimivat oppimisen ja opetuksen perustana. Lapsen yksilöllisyyttä, tarpeita ja kiinnostuksen kohteita kunnioitetaan. Lapsi nähdään toimijana omassa sosiokulttuurisessa kontekstissään. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 4.) Lapsilähtöinen pedagogiikka korostaa lapsen roolia aktiivisena toimijana. Jokaisen lapsen yksilöllisillä tarpeilla, ajatuksilla ja mielenkiinnon kohteilla on merkitystä, joten lapsen kuulluksi ja nähdyksi tuleminen on erittäin tärkeää. (Ahonen 2017, 64.) Lasten näkemykset, tiedot, taidot ja tarpeet ohjaavat toiminnan suunnittelua. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 17.) Lasten näkökulman ja kokemusten tavoittamiseksi voidaan käyttää piirroksia, haastattelua, havainnointia, valokuvaamista, videointia, draamaa, nukketeatteria (Roos 2016, 35). Varhaiskasvattaja vastaa toiminnan toteuttamisesta ja tavoitteiden saavuttamisesta. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 17.)

Yhteisöllinen ja positiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta, oppimista ja hyvinvointia. Positiivinen pedagogiikka nostaa lapsen näkökulman keskeiseksi hyvinvoinnin ja oppimisen tarkastelussa. (Kumpulainen ym. 2015, 226, 228.) Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksen työmenetelmänä pohjautuukin lapsen osaamisen ja vahvuuksien tunnistamiseen ja hyödyntämiseen (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 12).

3 Positiivinen pedagogiikka

3.1 Lähtökohtia positiiviseen pedagogiikkaan

Positiivinen pedagogiikka pohjautuu positiiviseen psykologiaan, joka on tieteenalana uusi. Professori Martin Seligmanin työn tuloksena syntyi positiivinen psykologia 2000-luvun taitteessa Yhdysvalloissa. (Leskisenoja 2019, 17.) Positiivisessa psykologiassa tutkitaan yksilön vahvuuksia ja kykyä selviytyä ongelmista sekä keinoja, joilla hyvinvointia voitaisiin lisätä. Positiivinen psykologia etsii vastauksia muun muassa hyvän elämän edistämiseen, lapsen parhaiden kasvuolosuhteiden löytämiseen, oppimiseen myönteisellä tavalla sekä yksilön vahvuuksien hyödyntämiseen. (Ojanen 2014, 10, 12.) Teoreettinen perusta positiiviselle pedagogiikalle on sosiokulttuurisessa näkemyksessä, joka painottaa oppimisen ja kehityksen sosiaalista, emotionaalista sekä kulttuurista näkökulmaa. Positiivisen pedagogiikan perimmäisenä ajatuksena on, että hyvinvointi ja oppiminen syntyvät lapsen ja ympäristön vuorovaikutuksen tuloksena. (Kumpulainen ym. 2015, 227- 228.)

Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa tarkoittaa lapsen mahdollisuuksiin ja vahvuuksiin uskomista, positiivista suhtautumista asioihin, aitoa kohtaamista sekä laadukasta pedagogista toimintaa. Se tähtää lapsen hyvinvoinnin lisäämiseen, arvostamiseen ja kunnioittamiseen omana itsenään (Leskisenoja 2019, 43) sekä oppimisen tukemiseen (Kumpulainen ym. 2015, 225). Positiivisen pedagogiikan tavoitteena on auttaa lasta tunnistamaan omat kykynsä ja vahvuutensa (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 10).

Yhteisöllinen ja positiivinen toimintakulttuuri tukee lapsen sosiaalisia suhteita, oppimista ja hyvinvointia. Lähtökohtana on lapsen toimijuus ja osallisuus. Lapsi ja lapsen arki ovat kaiken toiminnan keskiössä. Positiivisen pedagogiikan tavoitteena on lapsen ja lapsen elämän ymmärtäminen lapsen näkökulmasta. Positiiviset tunteet nähdään oppimisen ja hyvinvoinnin voimavaroina. Myönteisiin tunteisiin keskittyminen ei sulje pois kielteisten tunteiden ja haasteelliseksi koettujen

asioiden käsittelyä. Oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisen edellytyksenä on lapsen vahvuuksien tunnistaminen. Vahvuuksien tunnistamisen avulla voidaan vahvistaa lapsen myönteistä käsitystä itsestään. Vahvuuksien tunnistaminen ohjaa myös pedagogista toimintaa. (Kumpulainen ym. 2015, 228-230.)

Positiivinen pedagogiikka korostaa lapsen subjektiivisia hyvinvointikokemuksia eli kykyä tunnistaa asioita, jotka tuottavat hänelle iloa ja jotka saavat hänet innostumaan. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana omien kokemustensa sekä tunnetilojensa dokumentoinnissa sekä omien elämäkokemustensa jakajana. Lapsen näkökulman kuunteleminen ja ymmärtäminen ovat olennaisia asioita. Varhaiskasvattajan ja huoltajien välinen yhteistyö tulee perustua luottamuksen ja yhteisöllisen tuen luomiseen. (Kumpulainen ym. 2015, 231-232.)

3.2 Varhaiskasvattaja positiivisen pedagogiikan toteuttajana

Varhaiskasvattajan tehtävänä on järjestää olosuhteet, työvälineet ja oppimis- ja opetusmenetelmät, jotka mahdollistavat lapsen osallistumisen ja kehittymisen yksilönä päiväkodissa. Varhaiskasvattaja kannustaa lasta oman elämänsä havainnointiin sekä tunteidensa ja vahvuksiensa tunnistamiseen. Varhaiskasvattaja luo lapselle mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen omien kokemustensa ja tunnetilojensa dokumentoinnissa sekä luo tilanteita omien elämäkokemusten ja tilanteiden jakamiseen sekä yhteiseen merkityksenantoon yhteisöllisyyden tunteen lisäämiseksi. (Kumpulainen ym. 2015, 231-232.)

Positiivinen pedagogiikka ohjaa Joensuun seudun varhaiskasvatusta. Positiivisen pedagogiikan ajattelu- ja toimintatapojen tavoitteena on lasten vahvuuksien tunnistaminen, kannustavan ja rohkaisevan palautteen antaminen vahvuuksien käyttämisestä sekä onnistumisten näkyväksi tekeminen. Lapsen toimijuutta ja osallisuutta tukemalla mahdollistuu lapsen taitoalueiden ja kiinnostuksen kohteiden tunnistaminen. Vahvuuksien tunnistamisen tavoitteena on kasvattaa lapsen itsetuntoa, lisätä uskoa omaan mahdollisuuksiin sekä vahvistaa lapsen myönteistä käsitystä itsestä. (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 25.)

Positiivinen pedagogiikka Joensuun seudun varhaiskasvatuksessa pohjautuu neljään periaatteeseen, jotka ovat ankkurointi, havainnointi, dokumentointi ja jakaminen. Ankkuroinnilla tarkoitetaan toiminnan kytkemistä lapsen aitoon kokemusmaailmaan. Havainnointia tehdessä kiinnitetään huomiota lapsen myönteisten hetkien tunnistamiseen. Dokumentoinnin avulla onnistuneet hetket tehdään näkyväksi. Jakaminen tarkoittaa, että lapsen tunteiden ja kokemusten käsitteleminen tulee mahdollistaa vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 26.)

3.3 Luonteenvahvuudet ja niiden luokittelu

Positiivisen pedagogiikan keskiössä on luonteenvahvuudet ja niiden opettaminen (Vuorinen 2020). Luonteenvahvuudet ovat ominaisuuksia, jotka tuntuvat “omalta itseltä” ja joiden hyödyntäminen motivoi sisäisesti. Luonteenvahvuudet ovat kehittyviä ja näkyvät käytöksessä, tunteissa ja ajatuksissa. Luonne muodostuu perimän, kokemusten ja kasvatuksen yhteisvaikutuksessa. Luonteenkasvu alkaa lapsuuden kokemuksista, onnistumisista ja haasteista sekä omasta toimijuudesta. Luonteen taitoja voidaan tietoisesti kehittää. Myönteisen itsetuntemuksen pohjana on omaan luonteeseen ja luonteenvahvuuksiin tutustuminen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 31-32.)

Professori Martin Seligman kollegoineen kehitti VIA eli (Values in Action) luonteenvahvuusfilosofian. Petersonin ja Seligmanin (2004) kehittämän VIA-luokittelun perustana on kuusi hyvettä, jotka ovat viisaus, rohkeus, inhimillisyys, oikeudenmukaisuus, kohtuullisuus ja henkisyys. VIA-luokittelun lähtökohtana on hyveiden ja niitä toteuttavien luonteenvahvuuksien käyttöön ottaminen arjen toiminnoissa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 32-33.) Hyve tarkoittaa eettisesti ja moraalisesti arvokasta ominaisuutta, joka on tavoiteltava, vahvuuksista muodostuva kokonaisuus (Uusitalo-Malmivaara 2015, 64). Perusajatuksena on, että ihminen voi hyvin harjoittaessaan hyveitä. Hyveitä toteutetaan luonteenvahvuuksia käytettäessä. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 31; Uusitalo-Mal-

mivaara & Vuorinen 2017, 187) Hyveet eivät synny itsestään vaan vaativat jatkuvaa harjoittelua, jonka myötä ne tulevat osaksi luonnetta. (Ojanen 2019, 205.) Hyveiden harjoittaminen johtaa siis luonteen kehittymiseen (Ojanen 2014, 119).

Taulukossa 1 esitetään Peterson & Seligmanin (2004) kehittämä VIA-luokittelu. Taulukkoa on täydennetty Kaisa Vuorisen ja Lotta Uusitalo-Malmivaaran lisämillä sisukkuuden ja myötätunnon luonteenvahvuuksilla. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017, 15.)

Taulukko 1. Hyveet ja luonteenvahvuudet.

Hyve	Luonteenvahvuus
1) Viisaus <ul style="list-style-type: none"> Tiedon hankkimiseen ja käyttöön liittyvät kognitiiviset vahvuudet 	Luovuus Uteliaisuus Arviointikyky Oppimisen ilo Näkökulmanottokyky
2) Rohkeus <ul style="list-style-type: none"> Emotionaaliset vahvuudet, joita tarvitaan päämäärien saavuttamiseen sisäistä tai ulkoista vastarintaa kohdattaessa 	Urheus Sinnikkyys Rehellisyys Innokkuus <i>Sisukkuus*</i>
3) Inhimillisyyt <ul style="list-style-type: none"> Sosiaaliset kyvyt, joita tarvitaan toisista huolehtimiseen ja ystävystymiseen 	Rakkaus Ystävällisyys Sosiaalinen älykkyys <i>Myötätunto*</i>
4) Oikeudenmukaisuus <ul style="list-style-type: none"> Taidot, joita tarvitaan yhteisössä elämisessä 	Ryhmätyötaidot Reiluus Johtajuus
5) Kohtuullisuus <ul style="list-style-type: none"> Kyky vastustaa liioittelua ja ylenpalttisuutta 	Anteeksiantavuus Vaatimattomuus Harkitsevaisuus Itsesäätely
6) Henkisyys <ul style="list-style-type: none"> Kyky antaa ilmiöille laajempaa merkitystä 	Kauneuden ja erinomaisuuden arvostus Kiitollisuus Toiveikkuus Huumorintaju Hengellisyys

Helsingin yliopistossa työskentelevä positiivisen kasvatuksen väitöskirjatutkija Kaisa Vuorinen on perehtynyt vahvuuskeskeiseen työskentelyyn (Vuorinen 2019). Vuorinen jaottelee luontevahvuudet voima-, ydin- ja kasvuvahvuuksiin. Jaottelussaan Vuorinen on yhdistänyt VIA-filosofiaa, Lea Watersin (2015) ajattelua sekä omia kokemuksiaan vahvuusperustaisesta opetustyöstä. Jaottelu tukee vahvuuksien opettamista lapsille. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 76.)

Voimavahvuuksia ovat sinnikkyys, itsesäätely ja myötätunto. Näitä vahvuuksia voidaan oppia, opettaa ja käyttää joka päivä. Lisäksi näiden vahvuuksien avulla voidaan sankaroitua. Positiivisen pedagogiikan avulla sankarihetkiä eli oman itsensä ylittämisiä voidaan lisätä. Voimavahvuuksien avulla tavoitteet ovat ulottuvillamme. Sinnikkyys ja itsesäätely liittyvät henkilökohtaisen kasvun ja kehittymisen voimavahvuuksiin. Myötätunto puolestaan auttaa toimimaan toistemme hyväksi. Tähän vahvuuteen liittyy myös itsemyötätunto, jolla on tärkeä merkitys kyvyssä toipua vastoinkäymisistä. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 77.)

Ydinvahvuuksilla tarkoitetaan jokaisen yksilöllistä tapaa ajatella ja toimia. Seligmanin (2002) mukaan jokaisella on 3-7 ydinvahvuutta. Ydinvahvuuksien käyttäminen rakentaa hyvinvointia ja onnellisuutta. Niiden avulla saavutetaan tavoitteita. Ydinvahvuudet ovat yhteydessä siihen, miten käyttäydymme, mitä havainnoimme tai millaisia tunteita tunnemme. Näiden vahvuuksien tehtävänä on tuoda parhaat puolemme esiin. Kasvuvahvuudet puolestaan ovat vahvuuksia, joita ihailamme toisissa ihmisissä. Näiden käyttämiseen joudumme ponnistelemaan enemmän sekä keskittymään tietoisesti. Kasvuvahvuuksia voidaan kutsua uusiksi mahdollisuuksiksi, joiden avulla on mahdollista löytää uusia ulottuvuuksia elämään. Jokaisella yksilöllä on omanlaiset ydinvahvuudet ja kasvuvahvuudet. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 78-79.)

Vahvuuskielen ja vahvuissanaston oppiminen on edellytys vahvuuksien näkemiselle. Varhaiskasvattajan tehtävänä on antaa runsaasti palautetta vahvuuden käyttämisestä, sillä se lisää myös lapsen itseluottamusta. Tavoitteena on, että lapset herkistyvät, havaitsevat toistensa vahvuuksia sekä antavat myönteistä palautetta. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 70-71.) Luontevahvuuksien

opettamisen tavoitteena on sekä itsetuntemuksen lisääminen että omien vahvuuksien havaitseminen. Käytössämme on useita vahvuuksia samanaikaisesti. Vahvuuksien mahdollisuuksien tietoinen pohtiminen arkipäivässä on erityisen tärkeää hyvinvoinnin kannalta. Vahvuusfilosofian keskeisenä ajatuksena on ydinvahvuuksien monipuolinen ja uudenlainen käyttö. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 80-82.) Luonteenvahvuuksien kehittäminen tapahtuu aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa, aikuisen toiminta ja malli on vuorovaikutuksen perustana (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 26).

Lapsen tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tehdään näkyviksi pedagogisen dokumentoinnin avulla (Opetushallitus 2018, 37). Lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja yksilölliset tarpeet kuvataan myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Suunnitelmaa laadittaessa hyödynnetään pedagogista dokumentointia. (Opetushallitus 2018, 10.)

4 Pedagoginen dokumentointi

4.1 Lähtökohtia pedagogiseen dokumentointiin

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) velvoittaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä pedagogiseen dokumentointiin. Pedagoginen dokumentointi on keskeinen suunnittelun, toteutuksen, arvioinnin ja kehittämisen työmenetelmä. Työmenetelmän avulla saadaan tietoa lapsen ajattelusta, kehityksestä, mielenkiinnon kohteista, osaamisesta, tarpeista sekä lapsiryhmän aktiviteeteista konkreettisesti ja monipuolisesti. Saatua tietoa ja ymmärrystä hyödynnetään oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, työmenetelmien ja -tapojen ja sisällön jatkuvaan kehittämiseen siten, että varhaiskasvatus vastaa lasten tarpeisiin ja mielenkiinnon kohteisiin. (Opetushallitus 2018, 37.)

Varhaiskasvatuksen kontekstissa dokumentointi tarkoittaa toiminnan tallentamista eli sisällön tuottamista. Sisällöllä eli dokumenteilla tarkoitetaan muun mu-

assa lasten teoksia, valokuvia, videoita ja äänitteitä, muistiinpanoja, ryhmätoiminnasta tuotettuja tallenteita, huoltajien ja lasten keskustelujen pohjalta syntyneitä tallenteita ja kasvunkansioita. Kun dokumentteja reflektoidaan yhdessä varhaiskasvattajien, vanhempien ja lasten kanssa, puhutaan dokumenttien prosessoinnista, jonka myötä syntyy merkitys koko dokumentointityölle. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10.) Rintakorven (2018, 5) mukaan pedagogisella dokumentoinnilla tarkoitetaan dokumenttien hyödyntämistä varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti (Opetushallitus 2018, 37). Dokumentoinnin tavoitteena on muistojen ja toiminnan tallentaminen myöhemmin tapahtuvaa reflektointia varten, toiminnan näkyväksi tekeminen sekä toiminnasta tiedottaminen. Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on edistää demokratiaa, tukea lasten ja huoltajien osallisuutta sekä toimijuutta sekä pyrkiä yhteisen merkityksen muodostamiseen siitä, mikä on olennaista ja tärkeää varhaiskasvatuksessa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10.) Pedagogisen dokumentoinnin keinoin mahdollistuu lasten tunteminen yksilöinä, ryhmän keskinäisten suhteiden sekä lasten ja henkilöstön vuorovaikutuksen ominaispiirteiden ymmärtäminen (Opetushallitus 2018, 37). Varhaiskasvattajalle pedagoginen dokumentointi luo mahdollisuuden oman työskentelyn kriittiseen arviointiin sekä kehittämiseen. Dokumenttien myötä mahdollistuu oman työn reflektointi. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 106.)

4.2 Varhaiskasvattaja pedagogisen dokumentoinnin toteuttajana

Lapsen elämä rakentuu erilaisista kokemuksista, kohtaamisista, haasteista ja onnistumisista (Rintakorpi 2014, 134). Keskeistä on, että lasten ajatuksista ollaan aidosti kiinnostuneita ja mietitään, millä tavoilla lasten mielipiteet, tunteet ja tarpeet sekä kokemukset saataisiin varhaiskasvatuksen rakennelmaan mukaan. Dokumentoinnin avulla lapsen ääni pitää kantautua varhaiskasvatuksen arjessa sekä muokata toimintaa. Pyrkimyksenä on lapsen näkemyksen ymmärtäminen vuorovaikutuksessa hänen kanssaan. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 6,

80.) Myönteisellä ilmapiirillä ja myönteisiin asioihin keskittymisellä dokumentoinnissa on keskeinen asema. Tämä mahdollistaa mahdollisuuksien näkemisen ongelmien sijaan. Dokumenttien avulla lapsi viestii myönteisistä kokemuksistaan sekä saa myönteistä palautetta. Pedagogisen dokumentoinnin myötä lapsi oppii havainnoimaan omia tunteitaan ja kokemuksiaan sekä myös antamaan toisille positiivista palautetta. Siten lapsen yhteisöllisyyden tunne kasvaa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 65.)

Dokumentoinnin toteuttaminen edellyttää varhaiskasvattajalta mediaosaamista lisäksi toiminnan hyvää suunnittelua, työskentelyä lasten kanssa sekä pedagogista reflektointia työyhteisön sisällä. Erityisesti tarvitaan aikaa ja valmiutta hyödyntää dokumenttien sisältöjä pedagogisesta näkökulmasta. Pedagoginen dokumentointi tulisi ajatella työvälineenä, jonka avulla voidaan totuttuja toimintatapoja, rakenteita sekä vuorovaikutusta tarkastella kriittisesti. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 50.)

Pedagogisen dokumentoinnin prosessi voidaan hahmottaa viiden vaiheen kautta. Prosessi alkaa varhaiskasvattajan halusta ymmärtää tai kehittää varhaiskasvatustoimintaa erilaisten kysymysten kautta. Toisessa vaiheessa kerätään tietoa havainnoimalla tai dokumentoimalla. Lasten osallistuminen dokumentointiin on tärkeää, koska siten lapsi voi vaikuttaa valinnoillaan dokumentoitavien asioiden sisältöön ja saa aktiivisen toimijan roolin. Kolmannessa vaiheessa asioita pohditaan kerättyjen havaintojen ja dokumenttien avulla. Neljännessä vaiheessa tehdään johtopäätöksiä ja viidennessä vaiheessa muutetaan toimintaa johtopäätösten perusteella. Käytännössä pedagogisen dokumentoinnin prosessi ei kuitenkaan aina etene näin suoraviivaisesti. Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteet, menetelmät ja kohde muotoutuvat sen mukaan, ketkä dokumentointia toteuttavat sekä sen yhteisön mukaan, jossa pedagogista dokumentointia tehdään. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 78, 84.) Lasten henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on yksi osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia. (Opetushallitus 2018, 37.)

Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelman (2018) mukaan henkilöstön tai vanhempien avustamana lapsella on mahdollisuus osallistua toiminnan dokumentointiin videoimalla ja valokuvaamalla sekä erilaatuisiin kyselyihin vastamalla, mikäli huoltajalta on tähän lupa. Lasta kuullaan ja häntä askarruttavat asiat kirjoitetaan tarpeen mukaan muistiin dokumentoinnin osana. Lapsen kansioon kootaan yhdessä lapsen kanssa lapsen tuottamaa materiaalia, ja sitä havainnoidaan lapsen ja huoltajan kanssa sekä käytetään tukena varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. Dokumentoinnin ja havainnoinnin tarkoituksena on huomioida lapsiryhmän vuorovaikutustilanteita, lasten osallisuutta, sekä edistää osallistumista toimintaan lapsille luonnollisella tavalla. (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 51.) Pedagogisen dokumentoinnin avulla saadaan siis tietoa lapsen mielenkiinnon kohteista, osaamisesta, sekä tarpeista (Opetushallitus 2018, 37). Saadun tiedon pohjalta voidaan laatia lapselle positiivinen CV.

4.3 Positiivinen CV dokumenttina

Curriculum vitae eli lyhennettynä CV tarkoittaa suomeksi ansioluetteloa, joka Kielitoimiston sanakirjan (2020) mukaan on esimerkiksi viranhaussa tarvittava luettelo henkilön erilaisista ansioista (Kotimaisten kielten keskus 2020). "Positiivinen CV on laaja-alaisten taitojen ansioluettelo, jonka avulla lapset ja nuoret oppivat tunnistamaan ja arvioimaan monipuolista osaamistaan ja vahvuuksiaan" (Vuorinen 2020a). Kaisa Vuorinen aloitti positiivisen CV:n kehittämisen työskennellessään erityisluokanopettajana. Alun perin Vuorinen haki arvioinnin välinettä perinteisen koulutodistuksen rinnalle koulumaailmaan. Vuorisen tavoitteena oli saada näkyväksi lapsen ja nuoren osaaminen laaja-alaisemmin. Kaisa Vuorinen kehitti yhteistyössä tiiminsä kanssa lopullisen version positiivisesta CV:stä, ja tämä innovaatio voitti Sitran Ratkaisu100-kilpailun vuonna 2017. (Vuorinen 2020a.)

Positiivisen CV:n keskeisenä tavoitteena on lisätä myönteistä havaitsemista, mikä tukee lapsen ja nuoren näkemistä vahvuuksiensa kautta. Näin lapsi ja nuori harjaantuu havaitsemaan vahvuuksia ikätovereissaankin. Keskittyminen hyvään edistää oppimiselle myönteistä ilmapiiriä. Positiivisen CV:n ydinajatuksena on

tehdä näkyväksi kaikenlainen osaaminen. Vuorisen mukaan jokaisessa lapsessa ja nuorella on vahvuuksia ja osaamista, jotka ansaitsevat tulla nähdyksi. (Vuorinen 2020a.)

Positiivinen CV on työkalu, jonka avulla on mahdollista koota yhteen lapsen onnistumiset sekä niistä saadut palautteet jo varhaiskasvatuksesta lähtien. Tavoitteena on tuoda esille luontevahvuuksia ja itsetuntemukseen liittyviä tekijöitä. Varhaiskasvattajat ja lapset herkistetään huomaamaan hyvä itsessä ja toisissa. Positiivisen CV:n avulla mahdollistuu lapsen laaja-alaisen osaamisen yhteen koaminen. Positiivisen CV:n voivat täyttää esimerkiksi ikätoverit, huoltajat ja varhaiskasvattajat. Palautetta voidaan antaa kirjallisesti tai se voi sisältää myös kuvia tai videoita. Tärkeää on hyvän tekemisen ja osaamisen muistiin saanti lapsen tärkeistä asioista hänelle ominaisella tavalla. Varhaiskasvatuksen rooli on keskeinen positiivisen CV:n käyttöön ottamisessa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017, 33-34.)

Positiivisella palautteenannolla on lapselle suuri merkitys. Onnellisuus ja fyysinen terveys lisääntyvät tietoisesti keskittyessä hyvään. Positiivisessa CV:ssä oman tarinan tarkasteleminen talletettujen kokemusten kautta luo mahdollisuuden myös itsensä hyväksymiselle ja itsemyyötätunnolle. Näiden avulla lapsella on mahdollisuus eheytyä uusiin haasteisiin sekä mahdollisuus olla avuksi muille. Positiivinen CV tukee lisäksi lasta omien tunteiden ymmärtämisessä, itsetuntemuksen, itsesäätelyn ja stressin hallinnassa, jotka ovat ratkaisevassa asemassa lapsen muussa oppimisessa ja oman elämänpolun löytämisessä. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017, 33-34.)

5 Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt

Kasvatustieteen maisteri Kati Rintakorpi tutki väitöstutkimuksessaan "Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia" pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisen mahdollisuuksia ja haasteita sekä sitä, millaiseen

varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin pedagoginen dokumentointi liittyy. Väitöskirja koostui kolmesta laadullisesta ja yhdestä määrällisestä osatutkimuksesta. Väitöstutkimus oli käytännönläheinen ja monimenetelmäinen tutkimus. Tutkimuksen mukaan lähes 40% varhaiskasvattajista ei käyttänyt pedagogista dokumentointia. Syynä tähän varhaiskasvattajien mukaan oli pula ajasta, välineistä ja osaamisesta. Dokumentointia käytettiin lasten toiminnan näkyväksi tekemisen välineenä. Pedagoginen dokumentointi oli yhteydessä prosessien suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä lasten kanssa. Haasteena koettiin vanhempien mukaan ottaminen prosessiin sekä pedagogisen dokumentoinnin pitkäjänteinen käyttäminen. Väitöstutkimuksen mukaan pedagoginen dokumentointi liittyy lapsilähtöiseen ja kehittyvään toimintakulttuuriin. Tämä edellyttää kuitenkin varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin muutosta, pedagogista osaamista sekä hyvää pedagogista johtamista. (Rintakorpi 2018, 5-6.)

Piia Hägenin ja Elina Ingmanin (2017) tekemän opinnäytetyön tavoitteena oli varhaiskasvatuksen henkilökunnan tietouden lisääminen positiivisesta pedagogiikasta ja luontevahvuuksista. Lisäksi tavoitteena oli motivoida henkilöstöä käyttämään positiivista pedagogiikkaa ja luontevahvuuksia päiväkodin arjessa. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyi ”Minun vahvuuteni” -lomake, joka toimii työvälineenä luontevahvuuksien esiin tuomisessa varhaiskasvatuksessa. Lomake sisältää mallin, joka mahdollistaa valita lapselle kolme eniten häntä kuvaavaa luontevahvuutta. Lisäksi lomakkeessa on 16 luontevahvuuden lyhyet määritelmät. Tutkimustulosten mukaan varhaiskasvattajat hyötyivät saamastaan teoretiedosta. Lisäksi lomake koettiin tarpeelliseksi työvälineeksi luontevahvuuksien esille saamiseksi. (Hägen & Ingman 2017.)

Meri Mäkisen (2017) toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli positiivisen pedagogiikan teorian ja merkityksen tuominen varhaiskasvatuksen ammattilaisten tietoisuuteen. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi opas ”Positiivisen pedagogiikan polulla - Opas vahvuusperustaiseen opetukseen varhaiskasvatuksessa”. Tuotoksen tarkoituksena oli positiivisen pedagogiikan ydinajatuksen jäsentäminen sekä käytännön konkreettisten esimerkkien antaminen varhaiskasvattajien tietoisuuteen. Teoreettisena viitekehyksenä toimi positiivinen pedagogiikka, luon-

teenvahvuudet sekä niihin perustuva opetus. Teoriapohja sisälsi lisäksi tietoa positiivisesta psykologiasta ja lapsen psyykkisestä kehityksestä minäkäsityksen ja itsetunnon osa-alueilta. Opasta tuotettaessa huomioitiin myös vanhempien näkökulma, joka mahdollistaisi oppaan käytön kasvatuskumppanuuden välineenä. (Mäkinen 2017.)

6 Opinnäytetyön lähtökohdat ja tehtävät

Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Joensuun kaupungin Tuulikanteleen päiväkotia. Tuulikanteleen päiväkodissa on 1-3-vuotiaiden ja kaksi 2-5-vuotiaiden ryhmää, joista toinen on avoimen varhaiskasvatuksen ryhmä. Pajakatu 3:n päiväkodissa toimii 1.11.2019 alkaen 1-3-vuotiaiden ja 3-5-vuotiaiden ryhmä, sisarusryhmä sekä esiopetusryhmä. (Monto 2019.) Joensuussa varhaiskasvatuksen palveluja tarjoaa 32 kunnallista ja 19 yksityistä päiväkotia sekä perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana Joensuussa on positiivisen pedagogiikan toimintatavat. (Joensuun kaupunki 2020.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli teoretiedon avulla vahvistaa varhaiskasvatushenkilöstön myönteistä ajattelutapaa sekä herkkyyttä huomata lapsen vahvuuksia. Tarkoituksena oli myös huoltajien, lapsen ja kasvattajien välisen yhteistyön edistäminen. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa varhaiskasvattajien käyttöön teoriaan pohjautuva tietopaketti, jossa käsitellään keskeisimpiä asioita positiivisesta pedagogiikasta, luonteenvahvuuksista, pedagogisesta dokumentoinnista ja positiivisesta CV:stä. Tietopaketti sisältää positiivisen CV:n tekemisen tueksi ideoimamme tiedonkeruulomakkeet varhaiskasvattajille, huoltajille sekä lapselle. Lomakkeiden tarkoituksena on aktivoida lomakkeen täyttäjää pohtimaan lapsen osaamista, vahvuuksia sekä mielenkiinnon kohteita arjen eri ympäristöissä.

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulussa toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallinen opinnäytetyö on ammatillisessa kehyksessä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista tai toiminnan järjestämistä. Koulutusalaan riippuen opinnäytetyö voi olla ammatilliseen käytäntöön kohdistettu ohje tai opastus, kuten perehdytysopas tai turvallisuusohjeistus. Opinnäytetyö voi olla myös tapahtuman toteuttaminen, kuten messuosaston tai näyttelyn järjestäminen. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyy jokin konkreettinen tuote. Toteutustapana voi olla esimerkiksi kirja, kansio, opas, tietopaketti, kotisivut, järjestetty näyttely tai tapahtuma. Toteutustapaa valitessa tulee huomioida kohderyhmä. Mikäli opinnäytetyön toiminnallinen osa muodostuu teksteistä, tulee ilmaisu mukauttaa tekstin sisältöä, tavoitteita ja vastaanottajaa palvelevaksi. Lisäksi kohderyhmän tietämys aiheesta sekä tuotoksen käyttötarkoitus tulee huomioida kirjoitustyylin valinnassa. (Vilka & Airaksinen 2003, 9, 51, 129.)

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyön pitäisi olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen ja tutkimuksellisella otteella tehty. Opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnällisin keinoin. Teoreettisen viitekehyksen pitää nousta oman alan kirjallisuudesta. Toiminnalliselle opinnäytetyölle on suotavaa löytää toimeksiantaja. Opinnäytetyön avulla on mahdollisuus kehittää omia työelämän kehittämistaitoja, harjoittaa innovatiivisuutta sekä opetella projektinhallintaa. Opinnäytetyöprosessin aikana on mahdollisuus luoda suhteita työelämään, näyttää osaamistaan laajemmin sekä parhaimmassa tapauksessa työllistyä. (Vilka & Airaksinen 2003, 10, 16, 154.)

Halusimme toteuttaa toiminnallisen opinnäytetyön, joka olisi käytännönläheinen sekä työelämälähtöinen. Työelämälähtöinen opinnäytetyö tukee ammatillista kasvua sekä mahdollistaa tietojen ja taitojen peilaamisen työelämään (Vilka &

Airaksinen 2003, 17). Syvensimme omaa osaamistamme varhaiskasvatuksen tämän hetken ajankohtaisiin aiheisiin. Varsinainen aihe opinnäytetyöhön nousi työelämän tarpeista. Toiminnallinen opinnäytetyö oli siten sopivin toteutustapa.

7.2 Osallistamisen menetelmät

Kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi, koska se vaatii ihmisten osallistumista sekä vuorovaikutusta. Osallistamisella varmistetaan eri tahojen intressien ja tarpeiden huomioiminen. (Toikko & Rantanen 2009, 89-90.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä kehittäminen edellyttää mukana olevia useampia toimijoita. Toimijoilla tarkoitetaan niitä henkilöitä, jotka ovat keskeisesti mukana kehittämisprosessin työskentelyvaiheissa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä kehittäminen etenee toimijoiden välisessä vuorovaikutussuhteessa. Tämä tarkoittaa toimijoiden välistä keskustelua, arviointia, toiminnan uudelleen suuntaamista, vertaistukea sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. (Salonen 2013, 6, 21.)

Toimijoina tässä opinnäytetyössä olivat opinnäytetyön laatijat, toimeksiantaja sekä edustajana lastentarhanopettaja, joka toimi myös yhteyshenkilönä. Opinnäytetyöprosessin kuluessa toimeksiantajan edustaja oli osallisena ja säännöllisessä vuorovaikutuksessa opinnäytetyön laatijoiden kanssa. Toimeksiantajan edustaja konsultoi tarvittaessa toimipaikan varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja välitti meille tarvittavan tiedon. Ennen tietopaketin viimeistelyä pidimme tietopaketin esityksen henkilöstölle Learning Cafe -menetelmää soveltaen.

Learning cafe on yhteistoimintamenetelmä, joka on keskustelua, tiedon luomista ja siirtämistä varten. Menetelmälle on ominaista keskustelu ja yhteisen ymmärryksen löytäminen. Learning cafe -menetelmä opettaa yhteisten ratkaisujen tekemistä sekä tärkeää on ryhmän yhteisen mielipiteen löytäminen. (Innokylä 2019.)

7.3 Tiedonhankinnan menetelmät

Tutkimustarkoituksessa haastattelu on järjestelmällinen tiedonkeruun muoto. Avoin haastattelu on yksi haastattelun muoto, ja se on lähimpänä keskustelua. Avoin haastattelu etenee vapaasti ilman ennalta suunniteltua kiinteää runkoa. Haastattelijä selvittää haastateltavien ajatuksia, käsityksiä ja mielipiteitä, kun ne tulevat keskustelun edetessä esille. Haastattelu voidaan toteuttaa esimerkiksi yksilö- tai parihaastatteluna. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 209-210.)

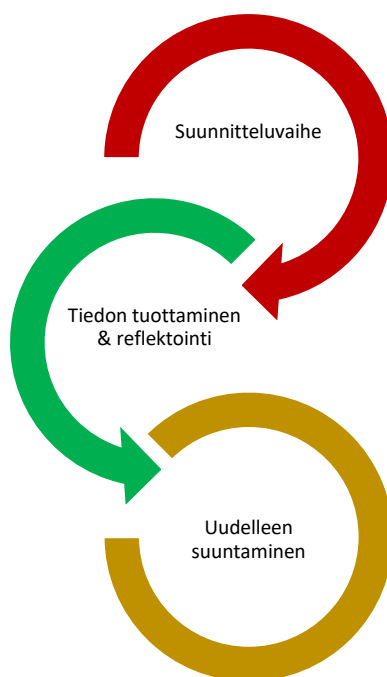
Dialoginen keskustelu tarkoittaa avointa keskustelua yhteisen ymmärryksen löytämiseksi. Keskustelussa huomioidaan ihmisten erilaiset näkemykset. Erilaisia näkemyksille tehdään tilaa, ja tilannetta tarkastellaan yhdessä. Aito dialogi mahdollistaa osapuolten osaamisen ja luovuuden käyttöönoton. (Salonen, Eloranta, Hautala & Kinos 2017, 61.)

Tietoperustan rakentamista varten tiedonkeruu voi perustua kirjallisuuteen, Internetiin ja muistiinpanojen tekoon. Tiedonkeruutapana voi olla sekä painettuihin että sähköisiin lähteisiin perehtyminen. Myös suulliset lähteet, kuten haastattelut ja keskustelut käyvät tiedon lähteeksi. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 70.)

Käytimme opinnäytetyöprosessin alussa päiväkodin johtajan sekä toimeksiantajan edustajan kanssa haastattelua kehittämisen perusteiden, tarpeiden ja toiveiden kartoittamiseen. Opinnäytetyön tietoperustan hankintaan käytimme alan kotimaista kirjallisuutta sekä internetistä löytyvää aineistoa. Perehdyimme eri aineistoihin ja teimme niistä muistiinpanoja opinnäytetyöpäiväkirjoihin, joita käytimme harkitusti opinnäytetyössä. Koko prosessin ajan pyrimme avoimeen keskusteluun ideoiden, ajatusten sekä eri näkökulmien saamiseksi toimeksiantajan edustajan kanssa.

7.4 Opinnäytetyötä ohjaava prosessi

Sovelsimme opinnäytetyön kehittämistoiminnan prosessikuvaukseen spiraalimallia. Spiraalimallissa prosessi kuvataan Toikon & Rantasen (2009, 66) ja Salosen ym. (2017, 53) mukaan jatkuvana syklinä eli spiraalina (kuvio 1). Ensimmäisen kehän jälkeen seuraa uusia kehiä sisältäen kehittämistoiminnan tehtävät. Kehittämistoiminnan tulokset arvioidaan aina uudestaan. Arvioinnin perusteella hankkeen perusteluja, organisointia sekä toteutusta tarkennetaan. (Toikko & Rantanen 2009, 66.) Spiraalimallissa arviointi, reflektiivisyys ja vuorovaikutus ovat olennaisia seikkoja. (Salonen ym. 2017, 52.)

Kuvio 1: Kehittämistoiminnan syklisyys (mukaillen Salonen ym. 2017, 52).

Spiraalimallin mukaiselle kehittämiselle on ominaista, että kehittämistoiminta sisältää arviointia, paluuta ja pysähtymistä sekä sisällön ja menetelmien uudelleen muokkaamista ja tarkentamista. Spiraalimallin mukainen kehittämistoiminta huomioi inhimilliset, kulttuuriset sekä sosiaaliset piirteet. Kollektiivinen asiantuntijuus, yhteisölliset työskentelytavat sekä työskentelyn moniulotteisuus rakentavat spiraalimallin perustan. Näin ollen kehittämistoiminnalle laadittu suunnitelma usein elää, tarkentuu ja kohdentuu työskentelyn edetessä. (Salonen 2013, 14.)

Sovelsimme opinnäytetyömme kehittämistoiminnassa spiraalimallia. Opinnäytetyöprosessimme eteni vaiheittain eli syklisesti. Opinnäytetyön ohjaajien, toimeksiantajan edustajan sekä omien arvioiden perusteella palattiin useampaan kertaan tarkentamaan ja muokkaamaan ideointi-, suunnittelu- ja toteutusvaiheessa opinnäytetyön tuotoksen sisältöä.

7.5 Arvioinnin menetelmät

Opinnäytetyöprosessin arviointi on osa omaa oppimisprosessia. Arviointi voi toteutua kriittisellä ja tutkivalla asenteella. Toiminnalliselle opinnäytetyölle asetettujen tavoitteiden arviointi on tärkein osa arviota. Aina tavoitteet eivät toteudu suunnitellusti, joten arvioinnissa tulee pohtia mahdollisesti saavuttamatta jääneitä ja muuttuneita tavoitteita sekä niihin liittyviä syitä. Kohderyhmältä voi kysyä palautetta esimerkiksi tuotoksen käytettävyydestä tai toteutustavasta. Arvioinnin kohteena ovat toteutustapa, yhteistyö toimijoiden kesken sekä toteutettu tuotos. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 154-155, 157-158.)

Learning cafe eli oppimiskahvila tarkoittaa tapaa ideoida ja oppia. Learning cafe on yhteistoimintamenetelmä, joka on keskustelua, tiedon luomista ja siirtämistä varten. Menetelmälle on ominaista keskustelu ja yhteisen ymmärryksen löytäminen. (Innokylä 2019.) Sovelsimme Learning cafe -menetelmää tuotoksen arviointimenetelmänä. Halusimme saada tietopaketista palautetta koko henkilöstöltä yhtäaikaisesti ennen sen viimeistelyä.

Koko henkilöstön arvioinnin saamiseksi tietopaketista laadimme lisäksi palautekyselylomakkeen (liite 1). Kyselyn avulla voidaan Hirsjärven ym. (2010) mukaan kerätä aineistoa isommalta joukolta monista asioista tehokkaasti. Toisaalta kyselyyn liittyy heikkouksia, kuten esimerkiksi vastauskato tai kysymysten väärinymmärtämisen mahdollisuus. Kysymykset voivat olla avoimia tai monivalintakysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2010, 195, 198.) Käytimme palautekyselylomakkeen laadintaan lyhyitä ja avoimia kysymyksiä, jotta vastaaja voi ilmaista itseään va-

paasti. Avoimilla kysymyksillä pyrimme hakemaan vastauksia tietopaketin sisällön informatiivisuuteen, selkeyteen, visuaaliseen ilmeeseen sekä hyödynnettävyyteen.

Opinnäytetyöprosessi on laaja ja pitkän ajan kestävä opintokokonaisuus, joten koko prosessi on tärkeää dokumentoida alusta loppuun opinnäytetyöpäiväkirjaan. Opinnäytetyöpäiväkirja on henkilökohtainen. Sen voi toteuttaa sanallisessa ja/tai kuvallisessa muodossa. Opinnäytetyöpäiväkirjaan kannattaa kirjata aiheen ideointi, käsittekartat, aiheeseen liittyvät pohdinnat, lähdekirjallisuus, työn tavoitteet, toteuttamistavat sekä liittää opinnäytetyötä koskevat sähköpostikeskustelut järjestelmällisesti, jotta se toimisi muistin tukena kehittämisraportin kirjoittamisessa mahdollisimman hyvin. (Vilka & Airaksinen 2003, 19-22.)

Pidimme tahoillamme opinnäytetyöpäiväkirjaa kirjoittamalla ja äänittämällä omia pohdintoja, ajatuksia, ideoita sekä reflektointia. Liitimme toimeksiantajan kanssa käymämme sähköpostit päiväkirjaan, joita hyödynsimme raportin kirjoittamisessa. Tietopaketin ideoinnissa ja suunnittelussa hyödynsimme opinnäytetyöpäiväkirjaan kerättyjä ajatuksia ja ideoita. Opinnäytetyöpäiväkirjat toimivat muistin tukena raportointivaiheessa. Lisäksi lähteiden muistiin laittamista varten loimme erillisen Word-tiedoston, johon listasimme työhön soveltuvaa lähdekirjallisuutta sekä internet –sivustojen linkkejä. Tiedosto muokattiin raportin lähdeluetteloksi.

8 Opinnäytetyön prosessi

8.1 Aloitusvaihe

Kiinnostuimme varhaiskasvatuksen kehittämisen kurssilla pedagogisesta dokumentoinnista sekä positiivisesta pedagogiikasta. Halusimme syventää osaamista näihin aiheisiin, koska ne ovat erittäin ajankohtaisia ja tärkeitä tällä hetkellä varhaiskasvatuksessa. Joulukuussa 2018 otimme yhteyttä Tuulikanteleen päiväkodin johtajaan ja tiedustelimme opinnäytetyön mahdollisuutta kyseisiin aiheisiin liittyen. Ehdotuksestamme kiinnostuttiin aiheiden ajankohtaisuuden vuoksi.

Joulukuussa 2018 ensimmäinen tapaaminen järjestyi päiväkodilla. Aluksi kartoitimme päiväkodin tarpeita opinnäytetyölle haastatteleamalla päiväkodin johtajaa sekä toimeksiantajan edustajaa. Keskustelimme ideoista ja toiveista aiheisiin liittyen. Päiväkodissa suunniteltiin positiivisen CV:n käyttöönottoa keväällä 2019, ja henkilöstö oli aloittanut CV:n ideoimisen. Alustavasti sovimmekin positiivisen CV:n kehittämistä. Opinnäytetyön tietoperustan aiheiksi valittiin alustavasti varhaiskasvatus, positiivinen pedagogiikka ja luonteenvahvuudet, pedagoginen dokumentointi ja positiivinen CV.

Tammikuussa 2019 opinnäytetyön ohjauksessa esittelimme ideaa ohjaaville opettajille. Ohjaavien opettajien mukaan positiivisen CV:n kehittäminen ei riittänyt toiminnallisen opinnäytetyön tuotokseksi, joten ideoinnissa palattiin alkuun. Helmikuussa 2019 jatkoimme toimeksiantajan edustajan kanssa yhdessä opinnäytetyön ideointia tuotoksen toteutustavan ja sisällön osalta.

Maaliskuun 2019 tapaamisella toimeksiantaja esitti teoriaan pohjautuvaa tietopakettia varhaiskasvattajille tietoperustaan valituista aiheista. Samalla opinnäytetyön teoreettinen viitekehys, kohderyhmä ja toteutustapa tarkentuivat. Henkilöstöllä oli lisätiedon tarve tietoperustan aiheista, joten opinnäytetyölle oli perusteet. Kehittäminen tarvitsee perustelut ja johdon hyväksyntä tavoitteesta antaa kehittämiselle virallisen luonteen (Toikko & Rantanen 2009, 16, 58).

8.2 Suunnitteluvaihe

Suunnitteluvaiheeseen kuuluu kirjallisen toimintasuunnitelman laatiminen, johon kirjataan toiminnan kohde ja tavoitteet, keskeiset toimijat ja menetelmät. Työskentelyn suunnittelu on tärkeää tehdä huolellisesti. (Toikko & Rantanen 2009, 58; Salonen 2013, 17.) Työparina vastasimme toimintasuunnitelman laatimisesta ja konsultoimme tarvittaessa toimeksiantajan edustajaa sähköpostilla sisällön suhteen. Jaoimme aiheet toimintasuunnitelman tietoperustan kirjoittamista varten suunnilleen puoliksi. Tiedonkeruu tapahtui alan kirjallisuuteen sekä internetistä löytyneeseen aineistoon perehtymällä.

Maaliskuussa 2019 aloitimme toimintasuunnitelman kirjoittamisen. Toimintasuunnitelmaan kirjattiin kehittämistoiminnan tavoitteet ja kohde, työmenetelmät sekä toimeksiantaja. Työparina tarkastelimme ja arvioimme tietoperustaan tuotettua sisältöä tapaamisilla pari kertaa kuukaudessa. Oman kriittisen arvioinnin sekä toimeksiantajan konsultaatioiden pohjalta jatkoimme toimintasuunnitelman kirjoittamista. Heinäkuussa 2019 tapasimme toimeksiantajan edustajan kanssa, jolloin kävimme yhdessä toimintasuunnitelman läpi kokonaisuudessaan. Tarkensimme suunnitelmaa muun muassa menetelmien osalta.

Lokakuussa 2019 hyväksyttiin opinnäytetyösuunnitelma. Suunnitelman hyväksyminen oli edellytys toimeksiantosopimuksen laatimiselle. Toimeksiantosopimus allekirjoitettiin 14.10.2019 päiväkodin johtajan kanssa. Samalla luovutimme hyväksytyyn toimintasuunnitelman johtajalle. Toimeksiantosopimukseen kirjattiin maininta, että tuotos toimitetaan Tuulikanteleen ja Pajakatu 3:n toimipisteisiin.

Tietopakettien sisällön kokoamista varten laadimme toimintasuunnitelmaan kysymyksenasettelun, joka perustui varhaiskasvattajan käytännön työssä tarvitsemaan tietoon. Keskeisimmän teorian tiedon esittämistä varten asetimme muutamia kysymyksiä (Mitä käsitteet tarkoittavat? Mikä on kunkin työmenetelmän ja työkalun käyttämisen tavoitteena ja tarkoituksena varhaiskasvatuksessa? ja Mikä on varhaiskasvattajan rooli työmenetelmän ja työkalun toteuttajana?). Vilkan & Airaksisen (2003, 30) mukaan kysymyksenasettelu jäsentää työskentelyä.

8.3 Toteutusvaihe

Toteutusvaihe muodostuu ideoinnista, asioiden priorisoinnista, konkreettisesta tekemisestä sekä arvioinnista. (Toikko & Rantanen 2009, 59-61.) Toteutusvaihe on pitkä ja vaativa, suunnittelun jälkeen toiseksi tärkein vaihe. Toteutusvaihe on oman ammatillisen oppimisen kannalta tärkeä vaihe, sillä se edellyttää suunnitelmallisuutta ja vastuun ottamista, vuorovaikutteisuutta toimijoiden kesken sekä epävarmuuden sietämistä. (Salonen 2013, 18.) Tapasimme kerran viikossa arvi-

oidaksemme tuotettua aineistoa. Toimeksiantajan edustajan kanssa kommunikoimme pääasiassa sähköpostin avulla. Lähetimme kysymykset, saimme vastaukset ja palautetta työstä sähköpostitse.

Elokuussa 2019 saimme ohjaajilta luvan aloittaa tietopaketin toteuttamisen. Ideoimme ja luonnostelimme yhdessä tietopaketin sisällön aiheet ja kysymyksenasettelun käsitekarttaan. Hyödynsimme aluksi toimintasuunnitelman tietoperustaa käsitekartan sisällön kirjoittamiseen eli poimimme käsitekarttaan vastauksia kysymyksiin. Toimeksiantajan puolesta ei erikseen määritelty tietopaketin tarkkaa toteutustapaa tai raameja eikä itse aiheiden käsittelyä muutoin kuin että tietopaketin tuli sisältää tiiviissä mutta informatiivisessa muodossa keskeisimmät asiat aiheista. Näin ollen kysymyksenasettelu toimi hyvin viitteellisenä kehyksenä tietopaketin sisällön suunnittelussa ja aihealueiden rajaamisessa. Muutoin tiedonhankintaan käytettiin alan kirjallisuutta sekä internetiä.

Jaoimme aihealueet puoliksi ja kumpikin kirjoitti jaettuun Word-tiedoston versioon käsitekartan pohjalta keskeisimpiä asioita. Arvioimme luonnosversioon tuotettua sisältöä sekä laadittuja lomakeversioita yhdessä toistuvasti. Halusimme toimeksiantajan edustajalta arviota ja palautetta luonnoksesta ensisijaisesti siitä, vastasiko tähän mennessä kirjoitettu sisältö toimeksiantajan tarvetta, joten lähetimme rohkeasti ensimmäisen luonnosversion sähköpostilla kommentointia ja arviointia varten elokuun lopulla toimeksiantajan edustajalle. Pyysimme asiasisällön ja sen laajuuden sekä tekstin esitysmuodosta palautetta. Saamamme palautteen mukaan sisällön teoriatieto oli tarpeen mukaista ja pääpiirteittäin jo koossa. Asioiden esitystapa vaati vielä selkeyttämistä sekä tiivistämistä. Lomakkeiden osalta niiden käytön ohjeistus vaati selkeyttämistä. Jatkoimme tietopaketin työstämistä saadun palautteen pohjalta.

Siirsimme luonnosversion Word -tiedostosta PowerPoint –esitykseksi, koska asiat oli helpompi jäsentää dioihin ja luettavuuskin parani. Muokkasimme luonnosversioon kirjoitettua tietoa tiiviimpään muotoon ja pyrimme mahdollisimman selkeään asioiden ilmaisuun. Viikoittaisilla tapaamisilla reflektoimme ja arvioimme tuotettua sisältöä. Tämän pohjalta tarkensimme tuotettua sisältöä. Lä-

hetimme myös toisen luonnosversion sähköpostilla syyskuussa 2019 toimeksiantajan edustajalle luettavaksi, jolloin pyysimme arviota tietopaketin sisällön, toteutustavan sekä ulkoasun osalta. Saamamme palautteen perusteella tietopaketin keskeinen sisältö oli tarkennettu ja tiivistetty riittävän selkeäksi ja ymmärrettäväksi. Päädyimme toimintasuunnitelmasta poiketen esittämään tietopaketin marraskuussa 2019, sillä halusimme saada sen tulevilta käyttäjiltä palautetta sekä kehittämissuhteita ennen tietopaketin viimeistelyä.

8.4 Arviointi- ja viimeistelyvaihe

Vilkan & Airaksisen (2003, 40) mukaan kohderyhmältä voidaan kysyä kokonaisarviota opinnäytetyön valmistuttua esimerkiksi tuotteen käytettävyyden tai ohjeistuksen selkeydestä. Esitimme tietopaketin toimeksiantajalle suunnitelmastamme poiketen ennen lopullista viimeistelyä, jotta henkilöstö sai mahdollisuuden palautteen antoon sekä kehittämissuhteiden esittämiseen. Näin laadittu tietopaketti vastaisi henkilöstön tarpeisiin ja hyödyttäisi käyttäjiä mahdollisimman hyvin.

Tietopaketti esitettiin toimeksiantajalle 25.11.2019 ennen sen viimeistelyä. Esitystilaisuudessa sovelsimme Learning Cafe -menetelmää, joka on tarkoitettu keskustelua sekä tiedon siirtämistä varten (Innokylä 2019). Esitystämme oli kuuntelemassa päiväkodin johtaja sekä kolme lastentarhanopettajaa kahdesta yksiköstä. Aiheiden sisällöistä syntyi vilkasta keskustelua. Läsnäolijat esittivät hyviä näkökulmia ja ajatuksia sekä peilasivat teoriaa käytännön työhön. Saamamme palautteen mukaan tietopaketti vastasi hyvin toimeksiantajan tarpeeseen. Tietopaketissa keskeiset asiat esitettiin riittävässä laajuudessa, selkeästi ja ymmärrettävästi. Toimeksiantajan mukaan tietopakettia voi hyödyntää myös uusien työntekijöiden perehdyttämiseen.

Arviointia sekä palautetta varten laadimme palautekyselylomakkeen varhaiskasvatushenkilöstölle (liite 1), jossa pyysimme palautetta tietopaketin sisältöjen hyödynnettävyydestä käytännön työssä, sisällön informatiivisuudesta, selkeydestä ja ymmärrettävyydestä sekä visuaalisesta ilmeestä. Laadimme palautekyselylomakkeen lyhyellä aikataululla. Ennen lomakkeen käyttöä kysyimme arvioita lomakkeen käytettävyydestä kahdelta ulkopuoliselta henkilöltä. Palautteen mukaan

lomake oli käyttökelpoinen sellaisenaan. Myös toimeksiantajan mukaan lomake oli selkeä ja yksiselitteinen eikä liian ohjaileva. Jätimme palautekyselylomakkeet sekä kaksi kopiota esitysversiosta tietopaketista päiväkodin johtajalle toimitettavaksi henkilöstölle. Pyysimme lähettämään palautteen sähköpostilla kahden viikon kuluessa esityksestä eli 9.12.2019 mennessä. Määräpäivään mennessä emme valitettavasti saaneet yhtään palautetta. Esityksemme aikana saatu palaute riitti opinnäytetyön ohjaajien mukaan palautteeksi.

Viimeistelyvaihe on pitkä ja vaativa, sillä se käsittää Salosen (2013, 18) mukaan tuotoksen sekä raportin viimeistelyn. Hirsjärven ym. (2010, 49) mukaan kirjoitusprosessin eri vaiheissa olisi tärkeää saada palautetta ainakin opinnäytetyön ohjaajilta uusien näkökulmien saamiseksi. Opinnäytetyömme ohjaajina oli kaksi lehtoria, joilta saimme ohjausta, arviota sekä palautetta lukupiirissä esittämiimme kysymyksiin sekä toimintasuunnitelman että raportin osalta. Tietopaketin viimeistelyssä huomioimme toimeksiantajan sekä ulkopuolisten lukijoiden antaman palautteen. Opinnäytetyö viimeisteltiin ohjaajien ohjauksessa ja jätettiin lopulliseen tarkastukseen huhtikuussa 2020. Opinnäytetyön raportti sekä tuotos lähetetään arvioinnin jälkeen toimeksiantajalle sähköpostilla.

9 Tietopaketti

Toiminnallisessa opinnäytetyössä raportin lisäksi syntyy tuotos eli jokin konkreettinen tuote kuten ohjeistus, opas, tietopaketti, kansio tai tapahtuma (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9). Tuotoksena syntyi Lapsen osaaminen ja vahvuudet näkyväksi positiivisen CV:n avulla – Tietopaketti varhaiskasvattajille. Tietopaketti toteutettiin PowerPoint –esityksenä ja se sisältää 31 diaa. Tietopaketin aiheita ovat positiivinen pedagogiikka, luonteen kasvu ja luontevahvuudet, pedagoginen dokumentointi ja positiivinen CV. Aiheita käsiteltiin tietopaketissa omina kokonaisuuksinaan, koska siten kukin asiakokonaisuus on helpompi lukijan hahmottaa. Laaditut tiedonkeruulomakkeet ja positiivisen CV:n mallit liitettiin tietopaketin loppuun. Tietopaketin sisällön kokoamiseen käytettiin tämän raportin tietoperustan lisäksi kirjallisuutta. Seuraavassa kerrotaan tietopaketin sisältö tiivistetysti.

Tietopaketti alkaa alkusanoilla lukijalle. Ensimmäisenä aiheena tietopaketissa käsitellään positiivista pedagogiikkaa. Kumpulaisen ym. (2015) mukaan positiivisen pedagogiikan lähtökohtana on, että hyvinvointi ja oppiminen syntyvät lapsen ja toimintaympäristöjen vuorovaikutuksen tuloksena. Myönteinen toimintakulttuuri ja myönteiset tunteet ovat merkityksellisiä hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta. Toiminnan lähtökohtana on lapsi, lapsen arki ja toimintaympäristö. Lapsen luontevahvuuksien tunnistaminen ja niiden käyttämiseen rohkaisu on tärkeää, sillä siten lapsi oppii uskomaan omiin taitoihinsa ja käsitys itsestä vahvistuu. Varhaiskasvattajan ja huoltajien yhteistyö helpottaa yhteisen näkökulman muodostamista lapsen elämästä (Kumpulainen ym. 2015, 228-230). Positiivisen pedagogiikan tavoitteena Kumpulaisen ym. (2015, 225) mukaan on lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen tuki. Varhaiskasvattajan tehtävänä on järjestää olosuhteet, työvälineet sekä oppimis- ja opetusmenetelmät, kannustaa lasta vahvuksiensa tunnistamiseen, luoda mahdollisuuksia ja tilanteita dokumentointiin, tunteiden ja kokemusten jakamiseen (Kumpulainen ym. 2015, 231-232).

Toisena aiheena tietopaketissa käsitellään luonteenkasvua ja luontevahvuuksia. Aluksi kerrotaan näkökulmia luonteenkasvuun. Uusitalo-Malmivaaran & Vuorisen (2016) mukaan lapsuuden aikaisilla kokemuksilla on tärkeä merkitys luonteen kasvussa, mutta luonnetta voidaan kehittää tietoisesti läpi elämän. Varhaiskasvatuksella onkin keskeinen rooli vahvuusopetuksessa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen (2016, 29, 31.) Luontevahvuuksilla Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen (2017, 9) tarkoitetaan taitoja, joiden avulla onnistutaan, ylletään parhaimpaan sekä saavutetaan tavoitteita. Luontevahvuuksien opettamisen tavoitteena on tukea lasta havaitsemaan vahvuuksiaan sekä lisätä lapsen uskoa omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 80). Vahvuusopetuksen perustana on vahvuuskielen tunteminen (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017, 188). Varhaiskasvattajan tehtävänä on muun muassa käyttää ja opettaa vahvuuskieltä, kannustaa lasta vahvuuksien hyödyntämiseen arjessa sekä antaa myönteistä palautetta ja dokumentoida havainnot, onnistumiset ja vahvuudet (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 70-71). Lopuksi tietopaketissa esitetään hyveet ja luontevahvuudet Petersonin & Seligmanin (2004)

VIA-luokittelun mukaan taulukossa 1. Kaisa Vuorisen (2016) tekemä luonteen-
vahvuuksien jaottelu esitetään taulukossa 2.

Kolmantena aiheena tietopakettissa käsitellään pedagogista dokumentointia. Aluksi määritellään dokumentin, dokumentoinnin sekä pedagogisen dokumentoinnin käsitteet varhaiskasvatuksen kontekstissa käsitteiden merkityksen erottamiseksi. Pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmä tuottaa tietoa lapsista, lasten toiminnasta sekä lasten keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Tiedon saamisen lisäksi (Opetushallitus 2018, 37) työmenetelmä mahdollistaa pedagogisen toiminnan ja valintojen arvioinnin, oman työskentelyn kriittisen arvioinnin sekä ammatillisen kehittymisen (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 16, 106). Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteina on muun muassa lasten tunteminen, lasten ja huoltajien osallisuuden ja toimijuuden tukeminen sekä varhaiskasvattajien ammatillinen kehittyminen. (Opetushallitus 2018, 37; Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10.) Varhaiskasvattajan tulisi sitoutua työmenetelmään, perehdyttää lapsia dokumentointilaitteiden käyttöön sekä sisällyttää dokumentointi osaksi päiväkodin arkea, mahdollistaa lasten aktiivinen toimijuus dokumentoinnissa. Lisäksi pedagogisen dokumentointiin liittyvien keskustelujen käyminen on olennaista niin huoltajien kuin lastenkin kanssa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10, 93-) Seuraavaksi kuvataan pedagogisen dokumentoinnin vuorovaikutuksellinen prosessi. Prosessi käsittää viisi vaihetta, joita ovat kysymykset (mitä halutaan tietää?), havaintojen dokumentointi, dokumenttien reflektointi, johtopäätösten tekeminen ja lapsilähtöisen toiminnan kehittäminen Rintakorpea (2017, 79) mukaillen. Lopuksi muistutetaan henkilöstön vastuusta noudattaa eettisyyttä ja tietosuojaa.

Neljäntenä aiheena käsitellään positiivinen CV. Aluksi määritellään positiivisen CV. Vuorisen (2020a) mukaan positiivisella CV:llä tarkoitetaan laaja-alaisten taitojen ansioluetteloa, joka mahdollistaa lapsen ja nuoren tunnistamaan ja arvioimaan monipuolista osaamistaan sekä vahvuuksiaan. Positiiviseen CV:hen dokumentoidaan lapsen vahvuudet, osaaminen, onnistumiset sekä niistä saadut palautteet (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017, 33). Uusitalo-Malmivaara & Vuorisen (2017) mukaan lapsen osaamista tulee dokumentoida lapselle luontaisella tavalla. Palautetta voivat antaa varhaiskasvattajien lisäksi huoltajat ja lap-

sen ikätoverit lapsen osaamisesta kirjallisena, kuvina tai videoina. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017, 33.) Positiivisen CV:n myötä lapsi oppii huomaamaan hyvää itsessään ja kanssaihmississään jo varhaisesta iästä lähtien. Siten päiväkodin rooli onkin keskeinen positiivisen CV:n käyttöön ottamisessa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017, 33-34.)

Loppusanojen jälkeen on lueteltu tietopaketissa käytetyt lähteet. Tietopaketin lopussa on itse laaditut tiedonkeruulomakkeet, jotka on tarkoitettu varhaiskasvattajien, lasten sekä huoltajien täytettäväksi ennen positiivisen CV:n täyttämistä. Avointen kysymysten tarkoituksena on painottaa erityisesti lapsen osaamiseen, luontevahvuuksiin sekä kiinnostusten kohteisiin. Lomakkeeseen kirjataan lapsen nimi ja päivämäärä sekä lomakkeen täyttäjän nimi. Tiedonkeruulomakkeen liitteeksi ideoimme Luontevahvuudet –lomakkeen, josta lomakkeen täyttäjä voi rengastaa tai alleviivata lapsessa havaitsemiaan luontevahvuuksia. Lisäksi lomakkeisiin ideoitiin ja liitettiin kaksi positiivisen CV:n mallia. Toisen lapsi voi kuvittaa ja tehdä haluamallaan tavalla ja toisen varhaiskasvattaja voi tehdä yhdessä lapsen kanssa.

10 Pohdinta

10.1 Johtopäätökset

Toiminnallisen opinnäytetyömme aiheet nousivat toimeksiantajan tarpeesta. Aiheet olivat erittäin ajankohtaisia varhaiskasvatuksessa. Positiivisen pedagogiikan toimintatapa ohjaa Joensuun seudun varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018) on kirjattu velvoite käyttää pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmää toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan tulee kirjata lapsen vahvuudet. Toimeksiantajan edustajan mukaan luontevahvuuksien opetusta toteutetaan jo päiväkodin arjessa. Positiivinen CV otettiin käyttöön Tuulikanteleen päiväkodissa keväällä 2019. Positiivisen CV:n tekemisen tueksi

henkilöstö tarvitsi teoriatieta aiheista. Opinnäytetyö vastaa henkilöstön teoriatiendon tarpeeseen ja tukee näin ollen työmenetelmien ja työkalujen käyttöönottoa.

Pedagoginen dokumentointi on ensisijaisesti suunnittelun, toteutuksen, arvioinnin ja kehittämisen työmenetelmä. Huoltajien, varhaiskasvattajien sekä lasten reflektoidessa yhdessä taltioituja dokumentteja, saadaan tietoa lasten toiminnasta, onnistumisista ja oppimiskokemuksista sekä vahvuuksista. (Opetushallitus 2018, 37.) Näiden tietojen pohjalta varhaiskasvattaja voi tehdä lapsen kanssa positiivisen CV:n. Jos jokaisen lapsen CV:tä tarkastellaan esimerkiksi koko ryhmän kanssa yhdessä, lapsi voi kertoa toisille myönteisistä onnistumisen kokemuksistaan ja vahvuuksistaan. Näin lapsi oppii ilmaisemaan itseään ja samalla lapsella on mahdollisuus saada ikätovereiltaan myönteistä palautetta. Myönteisiin asioihin paneutuminen luo myönteistä ilmapiiriä (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 65) sekä yhteisöllisyyttä.

Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen (2017, 33) mukaan positiivisen CV:n merkitys korostuu erityisesti siirtymävaiheissa, esimerkiksi lapsen aloittaessa koulun, siirtyessä yläkouluun sekä siirtyessä toisen asteen koulutukseen. Varhaiskasvatuksessa positiivinen CV on dokumentti, joka voitaneen liittää esimerkiksi osaksi kasvunkansiota, joka voidaan huoltajien luvalla siirtää lapsen siirtyessä toiseen hoitopaikkaan, esikouluun ja edelleen kouluun. Jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä varmasti mietitään tapaa täyttää, käyttää ja hyödyntää positiivista CV:tä arjessa. Kaisa Vuorisen (2020a) mukaan positiivisesta CV:stä ollaan kehittämässä sähköistä versiota, jonka ensimmäinen versio tulee opettajien sekä oppilaiden käyttöön vuonna (Kaisa Vuorinen 2020). Toivottavasti tämä versio tulee tulevaisuudessa myös varhaiskasvatuksen käyttöön.

Varhaiskasvattajan tärkeänä tehtävänä on lapsen osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen. Lapsen osallisuuden toteutuminen varsinkin aivan pienimpien lasten kohdalla on haastavaa. Osallisuuden vahvistamisessa avainasemassa on kasvattajan kyky lapsen herkkään havainnointiin (Turja 2017, 50). Ahosen (2017, 71) mukaan tärkeään rooliin nousee tällöin myös yhteistyö huoltajien kanssa. Pedagogisen dokumentoinnin keinoin on mahdollista edistää lasten ja huoltajien osal-

lisuutta sekä muodostaa yhteinen näkemys siitä, mikä on tärkeää varhaiskasvatuksessa (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10). Rintakorpi (2018) totesi väitöstutkimuksessaan pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiseen liittyvän haasteita, joista yksi on vanhempien mukaan ottaminen prosessiin. Ideoimme ja laadimme erilliset tiedonkeruulomakkeet positiivisen CV:n täyttämisen tueksi varhaiskasvattajien, huoltajien ja lasten käyttöön. Tiedonkeruulomakkeiden tarkoituksena on aktivoida lomakkeen täyttäjää syvällisemmin pohtimaan lapsen osaamista sekä vahvuuksia. Lomakkeiden kysymykset ovat avoimia, joten ne eivät näin ollen ohjaa liikaa vastaajaa.

10.2 Opinnäytetyön arviointi

Saavutimme mielestämme tälle opinnäytetyölle asetetut tavoitteet hyvin. Tavoitteenamme oli laatia tietopaketti varhaiskasvattajien käyttöön, johon pyrimme keräämään keskeisimmän tiedon kyseessä olevista aiheista sekä linkittää ne toisiinsa. Tavoitteena oli esittää aihealueet selkeästi ja tiivistetysti mutta kuitenkin mahdollisimman informatiivisessa muodossa, jotta tieto olisi löydettävissä helposti. Tuotoksen suunnittelussa oleellista oli aiheiden tarkastelunäkökulman määrittäminen sekä millaista tietoa tietopakettiin kootaan, sillä toimeksiantajan puolelta ei aiheiden osalta esitetty tarkkaa rajausta, toteutustapaa tai asioiden käsittelymuotoa. Meidän tuli myös huomioida, että henkilöstöllä oli jo opinnäytetyön tietoperustan aiheista jonkinlaista tietoa, mutta lisätietoa kaivattiin myös perusasioista. Itsessään positiivinen pedagogiikka sekä pedagoginen dokumentointi ovat varsin laajoja aihealueita, joten näiden aiheiden rajaaminen oli haasteellista. Tietopaketin kokoamisessa kysymyksen asettelu toimikin hyvänä lähtökohtana aiheiden käsittelyssä sekä rajaamisessa. Näin sisältö ei myöskään rönsyillyt liikaa. Onnistuimme myös linkittämään aiheet hyvin toisiinsa.

Tietopaketin esityksessä saadun palautteen mukaan tietopaketti vastasi hyvin toimeksiantajan tarpeeseen. Asiat esitettiin riittävässä laajuudessa, selkeästi ja ymmärrettävästi. Siten meille jäi käsitys, että kokonaisuus vastasi toimeksiantajan tarvetta hyvin. Henkilöstöltä saatu palaute jäi valitettavasti niukaksi, joten

koko henkilöstön näkemys ei selvinnyt. Tietopaketin esityksen jälkeen meille syntyi käsitys, että paikalla olleilla henkilöillä oli jo aiheista paljon tietoa, joten pohdimme asiasisällön sopivuutta kohderyhmälle. Tarjosiko tietopaketin sisältö jotain uutta tietoa lukijalle? Toisaalta niukan palautteen vuoksi emme voi vetää tästäkään asiasta lopullista johtopäätöstä. Mikäli aloittaisimme tämän opinnäytetyöprosessin alusta, selvittäisimme kyselyllä tai haastattelemalla aluksi, millaista tietoa henkilöstöllä on ennestään aiheesta.

Mielestämme PowerPoint –esitys sopi hyvin tämän tietopaketin esittämiseen. Valitsimme esityksen visuaaliseksi ilmeeksi neutraalin pohjan, sillä asiasisältö oli olennaisinta esityksessä. Times New Roman –fontti oli selkeä ja hyvin luettava. Aihealueet jaettiin omiksi selkeiksi kokonaisuuksiksi. Mietimme myös havainnollistavien kuvien käyttöä useammassa diassa, mutta teksti soveltui paremmin kohderyhmä huomioiden. Pitkät lauserakenteet dioissa olisivat lukijan näkökulmasta olleet liian raskaita kokonaisuuksia, joten päädyimme ilmaisemaan asiat luettelomaisessa muodossa, lyhyesti ja tiiviisti, kuten toimeksiantajan puolelta toivottiinkin. Toisaalta lyhyet ilmaisut voivat myös vaikuttaa asiakokonaisuuksien sisällön ymmärrettävyyteen. Tietopaketti sisältää kuitenkin lähdeluettelon, josta löytyy tietopaketissa käytetty lähdekirjallisuus, joten tarvittaessa lukija voi syventää tietämystään tämän avulla.

Käytimme lähdekirjallisuutena saatavilla ollutta alan kotimaista kirjallisuutta ja artikkeleita. Lisäksi perehdyimme internetistä löytyvään aineistoon. Pedagogisen dokumentoinnin osalta kotimaista kirjallisuutta oli vielä niukasti saatavissa, joten kyseisen aiheen tietoperusta perustuu pääasiassa Kati Rintakorven & Elsa Vihmari-Henttosen (2017) teokseen ”Tää on meidän maailma!” - Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018). Positiivisen CV:n osalta teoriatietoa oli lähinnä saatavissa Kaisa Vuorisen (2020) kotisivuilla. Positiivisen pedagogiikan osalta lähdekirjallisuutta oli saatavilla enemmän. Pyrimme käyttämään lähteitä kriittisesti. Oma haasteensa oli teoriatiedon tiivistäminen tietopakettiin. Parhaamme mukaan ilmaisimme asiat omin sanoin kuitenkin merkitystä muuttamatta tai kirjoittajaa mukaillen.

Mielestämme valittu spiraalimalli soveltui tämän opinnäytetyön prosessia ohjaavaksi malliksi hyvin, sillä työskentelymme eteni vaiheittain sisältäen arviointia sekä paluun jo toteutuneen sisällön muokkaamiseen jokaisessa prosessin vaiheessa. Opinnäytetyöprosessin ajan olimme tiiviissä vuorovaikutuksessa ja reflektioimme yhdessä toteutusta. Valitut tiedonhankinnan, osallistamisen ja arvioinnin menetelmät soveltuivat tähän työhön hyvin. Tietopaketin teoriapohja edellytti alan kirjallisuuteen perehtymistä ja haastattelujen avulla saatiin tietoa muun muassa kehittämisen tarpeista ja perusteista. Dialoginen keskustelu oli olennainen menetelmä kaikissa opinnäytetyöprosessin vaiheissa. Learning Cafe -menetelmä sopi hyvin osallistamisen ja arvioinnin menetelmäksi, sillä esityksessä paikalla ollut henkilöstö antoi palautetta ja monipuolisia näkökulmia sisällöstä.

Dialoginen keskustelu ja yhteistyö toimeksiantajan edustajan kanssa toimi hyvin. Hän oli käytettävissä tarvittaessa. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi vaati meiltä pitkäjänteistä työskentelyä, ajankäytön organisoimista, työtapojen yhteensovittamista, vastuun ottamista ja oma-aloitteisuutta. Opinnäytetyön etenemiseen vaikutti meistä toisen kokopäiväinen työ toukokuusta 2019 alkaen. Yhteistyömme oli ajankäytön sekä erilaisten työskentelytapojen takia ajoittain varsin haasteellista. Erilaisten työskentelytapojen yhteen sovittaminen onnistui kuitenkin siten, että kummankin vastuulla oli aihealueet, joihin kumpikin perehtyi ja vastasi niiden etenemisestä. Molempien työpanos toteutui opinnäytetyön edellyttämässä laajuudessa. Kannustimme ja motivoimme toisiamme jatkamaan työskentelyä sinnikkäästi, jotta opinnäytetyö saatiin tehtyä valmiiksi.

Opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa on tärkeää saada palautetta oman arvioinnin lisäksi kohderyhmältä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157). Pyysimme toimeksiantajan edustajalta maaliskuussa 2020 palautetta koko opinnäytetyöprosessista. Saadun palautteen mukaan tietopaketti on hyödynnettävissä koko yksikön varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön sekä mahdollisesti myös muiden yksiköiden käyttöön. Tietopaketti on toimeksiantajan edustajan mukaan selkeä, ytimekäs ja helppolukuinen. Tietopakettia voidaan hänen mukaansa hyödyntää myös perehdyttämistarkoitukseen.

10.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyömme aihealueet ovat hyvin ajankohtaisia varhaiskasvatuksessa tänä päivänä, joten aiheisiin syventyminen oli erittäin merkityksellistä oman osaamisen sekä ammatillisen kasvun kannalta. Varhaiskasvatuksen opettajina voimme hyödyntää sekä soveltaa omaksuttua teoreettista tietoa käytännön työssä ja oman työn kehittämisessä. Opinnäytetyöprosessin myötä herkkyytemme huomata hyvää on kasvanut sekä oma ajattelutapamme vahvistunut myönteisemmäksi.

Opinnäytetyöprosessissa konkretisoituivat hyvin kehittämistoiminnan eri vaiheet, prosessimainen eteneminen sekä menetelmällisten valintojen soveltaminen. Opinnäytetyön toimintasuunnitelman merkitys korostui. Meidän olisi pitänyt syventyä suunnitelman laatimiseen paremmin, mutta kevään aikana muut opintoihin liittyneet sitoumukset vaikuttivat ajankäyttöön. Kun aloitimme varsinaisen tuotoksen kokoamisen, tarkentui toimintasuunnitelmakin muun muassa menetelmin osalta. Kokonaisuudessaan tämän prosessin myötä harjaannuimme pitkäjänteisessä työskentelyssä ja ongelmien ratkaisemisessa, sopeutuneet toistemme työtapoihin, kehittyneet ryhmätyötaidoissa ja avoimessa palautteenannossa.

Reflektointi oli merkittävä osa molempien työskentelyä ja edellytys työn etenemiselle. Pidimme tahoillamme opinnäytetyöpäiväkirjoja, joihin kirjasimme muistiinpanoja luetusta kirjallisuudesta sekä omia pohdintoja. Näistä tiedoista oli hyötyä raportin jäsentämisessä ja kirjoittamisessa sekä oman ammatillisen kasvun reflektoinnissa. Koko opinnäytetyöprosessin ajan refleктоimme itsenäisesti ja yhdessä toimintaamme.

10.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tekemisessä tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimusta tekevän tulee noudattaa hyvän tieteellisen käytännön mukaan eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. Tutkimusetiikka tarkoittaa, että

noudatetaan yleisesti sovittuja pelisääntöjä suhteessa kollegoihin, tutkimuskoh- teeseen, rahoittajiin, toimeksiantajiin ja suureen yleisöön. Tiedonhankinnan tulee pohjautua oman alan tieteelliseen kirjallisuuteen. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkimuksen tekijän on toimittava vilpittömästi ja rehellisesti. Hyvän tie- teellisen käytännön noudattaminen koskee myös kirjoittamista sekä lähdeviittei- den asiallista merkitsemistä. Tutkimuksessa on ilmoitettava tutkimuksen rahoi- tuslähteet sekä tutkimuksen sisältöä koskevien tietojen salassapitovelvollisuus ja vaitiolovelvollisuus. Toimeksiantajan nimeä ei saa myöskään mainita ilman asi- anomaisten lupaa. (Vilka 2015, 41-42, 45-46.)

Kirjallisuutta valitessa on käytettävä harkintaa, lähdekritiikkiä. Lähteiden valin- nassa ja tulkinnassa on pyrittävä kriittisyyteen. Lähteiden laatuun on syytä kiin- nittää huomiota. Alkuperäiset julkaisut ovat suositeltavia, sillä toissijaisten lähtei- den käyttäminen lisää tiedon muuttumisen mahdollisuutta. Lähteiden valinnassa tulee kiinnittää huomiota kirjoittajan tunnettuuteen ja arvostettavuuteen, lähteen ikään sekä lähdetiedon alkuperään. Lähteiden uskottavuus, julkaisijan arvovalta ja vastuu sekä niiden totuudellisuus ja puolueettomuus on myös huomioitava seikkoja lähteitä valittaessa. (Hirsjärvi ym. 2010, 113-114; Vilka & Airaksinen 2003, 72-73.)

Pyrimme noudattamaan sekä opinnäytetyön raportoinnissa että tuotoksen työs- tämisessä hyvää tieteellistä käytäntöä toimimalla avoimesti ja rehellisesti. Käy- timme eettisesti kestäviä tiedonhankinnan menetelmiä. Valitsimme aiheisiin so- veltuvaa alan kirjallisuutta. Opinnäytetyön luotettavuuden takaamiseksi pyrimme käyttämään mahdollisuuksien mukaan alkuperäisiä, mahdollisimman tuoreita ja tunnettujen kirjoittajien lähteitä. Kirjasimme käytetyt lähteet asianmukaisesti ja tarkasti. Päiväkodin johtaja antoi suullisesti luvan päiväkotien sekä oman nimen käyttöön tässä opinnäytetyössä toimeksiantosopimuksen allekirjoittamisen yh- teydessä. Rahoitusta ei tähän opinnäytetyöhön tarvittu. Opinnäytetyöprosessin aikana saatu tieto jää opinnäytetyölaatijoille.

10.5 Kehittämisideat ja jatkotutkimus

Tämän opinnäytetyön avulla varhaiskasvattajat voivat saada tietoa positiivisen pedagogiikan ja pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmistä, luontevahvuuksista sekä positiivisesta CV:stä. Opinnäytetyön jatkotutkimuksena voisi selvittää varhaiskasvatushenkilöstön mielipiteitä tietopaketin sisällön sekä tiedonkeruulomakkeiden hyödynnettävyydestä, kattavuudesta sekä käytettävyydestä arjen työssä. Lisäksi voisi tutkia, onko tietopaketissa esitettyjen työmenetelmien käyttäminen vakiintunut osaksi arkea.

Opinnäytetyön tuotoksen esitystilaisuudessa eniten puhuttava aihe oli huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lisääminen. Opinnäytetyön tietopaketin pohjalta voisi pitää huoltajille vaikka vanhempainiltoja. Lisäksi tämän työn pohjalta voisi kehittää materiaalia, joka olisi jaettavissa huoltajille. Jaettava materiaali lisäisi huoltajien tietoisuutta varhaiskasvatuksessa käytettävistä pedagogisista työmenetelmistä. Tämä voisi motivoida huoltajia yhteistyöhön henkilöstön kanssa, toisaalta edistää huoltajien ja henkilöstön yhteistä sitoutumista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Tämä juurruttaisi myös kotiin myönteistä ajattelua ja herkkyyttä lapsen vahvuuksien havaitsemiseen.

Lähteet

- Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus.
- Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.
- Helenius, A. & LummeLahti, L. 2018. Varhaiskasvatus: perusteita. Books on Demand.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Helsinki: Tammi.
- Innokylä. 2019. Learning cafe eli oppimiskahvila. <https://www.innokyla.fi/web/malli2825539>. 29.12.2019.
- Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2018. <https://www.joensuu.fi/documents/144181/3958508/Uusi+seutu-vasu+1.4+Joensuun+tarkennuksilla.pdf/81662570-6219-6f5a-83ac-5423e6ff55c5> 2.4.2020.
- Joensuun kaupunki. 2020. Päiväkodit. <https://www.joensuu.fi/paivakodit> 15.3.2020.
- Kotimaisten kielten keskus 2020. Kielitoimiston sanakirja. <https://www.kielitoimistonanakirja.fi/#/ansioluettelo>. 31.3.2020.
- Kumpulainen, K., Mikkola, A., Rajala, A., Hilppö, J. & Lipponen, L. 2015. Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-kustannus. 2.painos. 224-242.
- Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa – Toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Monto, A. 2019. Päiväkodin johtaja. Tuulikanteleen ja Pajakadun päiväkotit. Haastattelu 14.10.2019.
- Ojanen, M. 2014. Positiivinen psykologia. Porvoo: Bookwell Oy.
- Ojanen, M. 2019. Voiko persoonallisuus muuttua? Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:13a. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. 17.10.2019.
- Rintakorpi, K. 2014. Pedagoginen dokumentointi välineenä 1-3 –vuotiaiden osallisuuteen päivähoidon aloitusvaiheessa. Teoksessa Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen Varhaiskasvattajat ry. 133-154.
- Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2017. Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.
- Rintakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 24. Helsinki: Helsingin Yliopisto.
- Roos, P. 2006. Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Wasa Graphics Oy.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Turun ammattikorkeakoulu. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>. 2.3.2020.

- Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulussa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turun ammattikorkeakoulu. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>. 24.1.2020.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print.
- Turja, L. 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus. 4.uudistettu painos. 38-55.
- Uusitalo-Malmivaara, L. 2015. Hyveet ja luontevahvuudet. Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-Kustannus. 63-84.
- Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2017. Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen Bongausopas. Juva: Bookwell Oy.
- Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2017. Vahva luonne on myötätuntoinen. Teoksessa Pessi A-B., Martela, F. & Paakkanen, M. (toim.) Myötätunnon mullistava voima. Jyväskylä: PS-kustannus. 183-201.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018.
- Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vuorinen, K. 2020a. Kaisa Vuorinen. <https://kaisavuorinen.com/huomaa-hyva/#positiivinen-cv> 3.4.2020.
- Vuorinen, K. 2020b. Kaisa Vuorinen. <https://kaisavuorinen.com/positiivinen-pedagogiikka/> 4.4.2020.

Palautekysely varhaiskasvatushenkilöstölle

PALAUTEKYSELY VARHAISKASVATUSHENKILÖSTÖLLE

Hyvä varhaiskasvattaja,

Tietopaketti on valmistumassa ja pyydämme Teiltä palautetta alla mainituista asioista.

Tietopaketin sisältöjen hyödynnettävyys käytännön työssä?

Tietopaketin sisältöjen informatiivisuus?

Tietopaketin sisältöjen selkeys ja ymmärrettävyys?

Tietopaketin visuaalinen ilme?

Tähän voitte kirjata muuta palautetta, olkaa hyvä.

Pyydämme ystävällisesti antamaan palautetta 9.12.2019 mennessä sähköpostilla.

sirpa.heinonen@edu.karelia.fi tai sirpa.varis@edu.karelia.fi

Kiitos yhteistyöstä

Sirpa Heinonen ja Sirpa Varis